

บทที่ 3

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษาคคุณค่าเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราชดังนี้

1. ภูมิหลังของนครศรีธรรมราช
2. สภาพทั่วไปของจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพลงบอกในนครศรีธรรมราช
 - 3.1 ความเป็นมาของเพลงบอกในนครศรีธรรมราช
 - 3.2 นักเล่นเพลงบอกชาวนครศรีธรรมราช

ภูมิหลังของนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ มีอายุความเป็นชุมชนใหญ่มาแล้วไม่น้อยกว่า 1,500 ปี ความเก่าแก่ของเมืองได้ทำให้มีศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ตกทอดมาถึงอนุชนเป็นจำนวนมาก หลักฐานทางศิลปวัฒนธรรมเท่าที่ปรากฏ หรือสืบค้นได้ในปัจจุบัน ส่อให้เห็นว่าชาวนครศรีธรรมราชในสมัยอดีต มีชีวิตและความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะอยู่หลายประการ ที่ชี้ชวนและทำทนายให้ศึกษาค้นคว้าอยู่มาก ซึ่งประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ (2522. หน้า4-33) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศิลปวัฒนธรรมนครศรีธรรมราช ดังนี้

1. ชื่อเมือง

นครศรีธรรมราชในสมัยอดีตเคยมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันมาหลายชื่อ ตามพรลิงค์ ตามพรลิงเกษตร ตั้งมาหลัง ลigor ละคร คิวคูตอน ศรีธรรมราช และศรีธรรมนคร ชื่อเหล่านี้มีหลักฐาน ประวัติ และที่มาซึ่งพอจะสืบสาวได้ดังนี้

1.1 ตามพรลิงค์ ชื่อนี้สันนิษฐานว่าเป็นชื่อที่เก่าแก่ที่สุดของเมืองนครศรีธรรมราช เพราะมีปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ในคัมภีร์มหานิเทศ ดิสสเมตเตยสุตร อันเป็นหลักฐานเก่าแก่ชิ้นหนึ่งโดยเรียกชื่อเมืองนี้ว่า "ตมพลิงคม" เข้าใจว่าเป็นชื่อที่ชาวอินเดียซึ่งมาค้าขายทางทะเลในสมัยโบราณเมื่อ 1400-1500 ปีมาแล้วเป็นผู้ตั้ง ชาวอินเดียที่มาค้าขายเหล่านี้ มีผู้อธิบายว่าส่วน

ใหญ่เป็นชาวอินเดียตอนใต้ ช้ามมาจากแคว้นกสิงคราชปุระเมืองมัทราส ที่เรียกกันว่าชกกะลิง หรือชกกะเลิง มาขึ้นบกที่เมืองตักโกลา (ตะกั่วป่าในปัจจุบัน) เมื่อขึ้นฝั่งแล้วก็ข้ามเขาตรงหลังเมือง ล่องไปตามลำน้ำตะกั่วป่า และแม่น้ำคีรีรัฐ ไปตั้งเมืองขึ้นที่ตรงอ่าวใหญ่เรียกว่าเมือง ครหิ (คือเมืองไชยา) ต่อมาเมื่อตั้งเมืองเป็นปึกแผ่นที่ไชยาแล้วจึงย่นลงมาทางใต้ ตามลำแม่น้ำหลวง หรือที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่า แม่น้ำตาปี และอีกพวกหนึ่งแยกลงไปทางใต้ ไปตั้งเมืองขึ้นที่หาดทรายแก้ว เรียกกันว่า เมืองตามพริงค์

คำว่า "ตามพริงค์" หรือ "ตามพริงตม" พิจารณาตามรูปศัพท์แล้ว ก็เห็นว่าเป็นภาษาสันสกฤตซึ่งใช้อยู่ในอินเดียสมัยโบราณ

นอกจากคำนี้ "ตามพริงค์" ยังปรากฏอยู่ในศิลาจารึกกาลาสัน พ.ศ.1322 อีกด้วย ในศิลาจารึกดังกล่าวมีใจความตอนหนึ่งแปลได้ว่า อาณาจักรศรีวิชัยมีประเทศราชตั้งอยู่บนฝั่งทั้งสองของแหลมมลายูหลายประเทศ คือ ปาหัง ตรังกานู กลันตัน ตามพริงค์ ครหิ ลังกาสูกะเกตะ กราตักโกลา บับผาละ จึงแสดงให้เห็นว่า ชื่อตามพริงค์เป็นชื่อที่ปรากฏมาเป็นเวลานาน

ในเอกสารลังกร เรียกอาณานิกรนี้ว่า "ตามลิงคัม" ส่วนฉบับแปลเมื่อครั้งแรกในพุทธศตวรรษที่ 20 ในรัชสมัยพระเจ้าปรกรมพหุที่ 2 เรียก "ตามลิงโคมู"

นายเอส. ปรมริตานะ ผู้แต่งหนังสือลังกาและมาเลเซีย อธิบายไว้ว่า คำว่าตามพริงค์ น่าจะเป็นคำย่อของคำว่า "ตามพริงค์รัฐ"

ศาสตราจารย์ออร์ซ เซเดส์ ลงความเห็นไว้ว่า เมืองหลวงของอาณาจักรตามพริงค์คืออยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช โดยอ้างจารึกวัดหัวเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีใจความตอนหนึ่งว่า "พระเจ้าผู้ปกครองเมืองตามพริงค์ เป็นหัวหน้าของพระราชาวงศ์...ทรงพระนามศรีธรรมราช"

จดหมายเหตุของภิกษุจีนหฺงจิง ได้กล่าวถึงอาณาจักรตามพริงค์ไว้ว่า "ผู้ครองอาณาจักรตัมมาหลังเรียกว่า "เสียงกุง" รอบเมืองนี้มีกำแพงเสาพะเนียดหน้าประมาณ 6-7 ฟุต สูงกว่า 20 ฟุต สามารถใช้ในการรบพุ่งได้ ชาวเมืองขี่ควาย เกล้ามวยผมไว้ข้างหลัง เดินเท้าเปล่า บ้านของขุนนางสร้างด้วยไม้ ส่วนบ้านของชาวเมืองนั้นเป็นกระท่อมไม้ไผ่มีฝากระดาน ทำด้วยใบไม้ขัดไว้ด้วยหวาย สินค้าพื้นเมืองมีซี่ผึ้ง ไม้ละกะ (Lrka Wood) ไม้ฆรุ (Ghace Wood) ไม้แฉงสีดำ (Ebony) การบูร งาช้างและนอแรด พ่อค้าชาวต่างประเทศนำร่ม ไหม เหล้า ข้าวเกลือ น้ำตาล ภาชนะ เครื่องเคลือบ เครื่องลายคราม เครื่องถ้วยชาม ภาชนะประเภทเดียวกันที่มีน้ำหนักและหยาบ รวมทั้งงานเงินงานทองเข้ามาขาย"

ตามจารึกของพระเจ้าราเชนทรโจฬะ พ.ศ.1573-1574 (ค.ศ.1030-1031) พบที่ต้นโพธิ์ประเทศอินโดนีเซีย กล่าวว่า ทรงกรีธาทัพมาตีได้เมืองมาทมาลิงคัม (ตามพหุลิงค์)

จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตามพหุลิงค์ เป็นชื่อเมืองนครศรีธรรมราช

1.2 ตามพหุลิงค์ เกศวร ชื่อนี้เข้าใจว่าขยายหรือเปลี่ยนรูปคำมาจากคำ "ตามพหุลิงค์" ในประวัติศาสตร์ที่ชาวตะวันตกเขียนใช้คำว่า Tambralinga ซึ่งถอดไปจากคำตามพหุลิงค์อีกชั้นหนึ่ง รูปศัพท์นี้จึงแสดงให้เห็นอิทธิพลของภาษาสันสกฤตที่ชาวอินเดียใช้อยู่ในภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี

1.3 ตั้งมาหลิง เป็นชื่อที่ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุของหลวงจีนหังจิง (หรือฮิเจิง) ซึ่งบันทึกไว้เมื่อคราวเดินทางไปสืบทอดพระพุทธศาสนา ณ ประเทศอินเดีย ระหว่าง พ.ศ.1214-1215 ครั้งหนึ่ง และพ.ศ.1228-1232 อีกครั้งหนึ่ง ในการเดินทางของหลวงจีนหังจิงครั้งนั้นได้ผ่านเมือง "ตั้งมาหลิง" อันเป็นเมืองในอาณาจักรศรีวิชัยด้วย ฟังตามเสียงกวีวิเคราะห์ได้ว่าหลวงจีนผู้นี้คงเรียกจากคำ "ตามพหุลิงค์" แต่เพี้ยนไปตามลักษณะเสียงชาวจีน

1.4 ลิกอร์ เป็นชื่อที่ปรากฏในหนังสือประวัติศาสตร์ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะฉบับที่ ยอห์น ครอเฟิต เขียนไว้ โดยเรียกเมืองนี้ว่า Ligor ตามเสียงภาษามลายู

ยอห์น ครอเฟิต กล่าวถึงเมืองนครศรีธรรมราชว่า "ลิกอร์" เป็นชื่อของเมืองหนึ่งของไทยในภาษามลายู แต่ตามภาษาถิ่นของไทยเรียกว่า "ละคอน" มีแม่น้ำคือ แม่น้ำท่ายางเป็นแม่น้ำเล็ก ๆ และต้นเวลาหน้าน้ำมีน้ำลึกไม่ถึงคอก แม่น้ำนี้นำไปสู่เมืองนคร ซึ่งตั้งอยู่บนลำคลองซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำใหญ่เมืองนคร มีป้อมค่ายสร้างด้วยอิฐ และกล่าวกันว่าประชาชนทั้งหมดประมาณ 5,000 คน มีชาวไทยอยู่มาก มีสำเนาจีนมาค้าขายเป็นประจำที่เมืองลิกอร์ สินค้าออกคือฝ้าย และสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลผลิตของชาวมลายู คือ ดีบุก พริกไทยดำ หลาย และอื่น ๆ

1.5 ละคอน เป็นชื่อที่เรียกกันมาเป็นเวลานาน ในยุคที่เรียกเมือง "ลิกอร์" ได้นั้นก็แสดงว่ามีชื่อ "ละคอน" อยู่แล้วในพงศาวดารไทยฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ หลายตอนเรียกเมืองนี้ว่าเมือง "ลคร"

1.6 คิวคุดอน เป็นชื่อที่ปรากฏในจดหมายเหตุจีนราชวงศ์เหลียง (พ.ศ.1045-1099)

1.7 ศรีธรรมราช เป็นชื่อที่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 28-31 ว่า "...พ่อขุนรามคำแหงกระทำไอยทานแก่มหาเถรสังฆปรมาจารย์เรียนจบปิฎกไตรหลวงกว่าปู่ครูในเมืองนี้ ทุกคนลูกแต่เมืองศรีธรรมราช..." คำนี้จึงเข้าใจว่าคงจะเกิดขึ้นในราวกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

ตรี อมาตยกุล (ม.ป.ป. หน้า 11) สันนิษฐานถึงที่มาของคำ "ศรีธรรมราช" ไว้ว่า

ชื่อนี้มีปรากฏในศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหงมหาราชเป็นครั้งแรก มีเค้ามูลที่จะเชื่อได้ว่า เป็นอิสริยยศที่ถวายแด่กษัตริย์ผู้ครองนครว่า ศรีธรรมราช คงจะถือเป็นประเพณีสืบต่อเนื่องกันมาหลายองค์จึงเป็นเหตุให้ไทยเรชานานามราชธานีนี้ตามชื่ออิสริยยศของกษัตริย์ผู้ครองนครว่า "นครศรีธรรมราช" ตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา

1.8 **ศิริธัมมนคร** เป็นชื่อที่ปรากฏในหนังสือชินกาลมาลินี มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า "ใน พ.ศ.1799 มีเจ้าผู้ครองศิริธัมมนคร ทรงพระนามว่า ศิริธัมมราช พร้อมด้วยโจรราชได้ส่งทูตานุทูตไปถึงเกาะลังกา เพื่อขอรับพระพุทธลีลึงค์"

คำ ศรีธรรมราชกิติ ศิริธัมมนครกิติ เป็นคำสันสกฤตซึ่งมีใช้ในอินเดีย จึงทำให้สังเกตได้แน่ชัดขึ้นอีกว่า ภูมิภาคนี้ได้รับอิทธิพลจากอินเดียตอนใต้เพียงใด

2. สถานที่ตั้ง

ที่ตั้งเดิมของนครศรีธรรมราช เชื่อกันว่ามิได้ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบันนี้ หากแต่ตั้งอยู่ที่เขาวัง ห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชไปทางตะวันตกประมาณ 20 กิโลเมตร (ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลลานสกา อำเภอลานสกาจังหวัดนครศรีธรรมราช) ต่อมาหัวเมืองได้ย้ายมาตั้งที่หาดทรายริมทะเลแห่งหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า "หาดทรายแก้ว" (อันเป็นที่ตั้งของตัวเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน)

หาดทรายแก้วนี้มีลักษณะเป็นบริเวณสันดอนทราย (Sand Dune) ที่เกิดขึ้นริมทะเลฝั่งตะวันออก (ด้านอ่าวไทย) เป็นแนวยาวขนานไปกับทะเลคล้ายเป็นกำแพงธรรมชาติ ความยาวเท่าที่ปรากฏในปัจจุบันกว่า 100 กิโลเมตร ลักษณะสันดอนทรายเท่าที่ปรากฏในปัจจุบันเริ่มจากอำเภอสิชลเรื่อยมาถึงอำเภอท่าศาลา อำเภอเมือง และอำเภอเชียรใหญ่ สันทรายไปสู่เดาบริเวณเกือบถึงคลองกระแจะ (แม่น้ำปากพนัง) ในอำเภอเชียรใหญ่ บางตอนมีสันทรายแยกอยู่ซ้อนกันถึง 2-3 แนว ลักษณะคล้ายกับลูกคลื่นอย่างเช่นตั้งแต่บริเวณตำบลท่าเรืออำเภอเมืองลงไป และสันทรายแนวหลังค่ายวิชารูฐ (ที่ตั้งกองบัญชาการกองทัพภาคที่ 4) ซึ่งมีขนาดใหญ่ใกล้เคียงกับสันที่ตั้งตัวเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน

การที่ได้มีการย้ายเมืองมาตั้งอยู่ที่หาดทรายแก้ว ตรี อมาตยกุล (ม.ป.ป. หน้า 4-5) สันนิษฐานว่าคงเนื่องมาจากพวกอินเดียที่ข้ามมาค้าขายยังแหลมมลายู สุมาตรา และชวา นั้น ล้วนเป็นพวกที่อยู่ริมทะเลชานาญในการว่ายน้ำเดินเรือและคลุกคลีกับอากาศทะเลอยู่เป็นนิจจน เกิดความเคยชิน เมื่อเข้ามาตั้งค้าขายกับเมืองนครศรีธรรมราชนี้มากขึ้น คงจะเห็นว่าเมือง นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่น่าอยู่ประชาชนพลเมืองมีนิสัยไม่ดุร้าย จึงพากันเข้ามาตั้งภูมิลำเนา ต่อมาก็นำศิลปวิทยาการและศาสนาเผยแพร่ และเนื่องจากพวกอินเดียเป็นพวกที่เคยชินกับ อากาศทะเลอยู่แล้ว การที่จะเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ดอนก็กลัวจะผิดอากาศ กับอีกอย่างหนึ่ง คงพอใจจะอยู่ใกล้ชิดกับเรือเดินทะเลของตน ซึ่งจอดทอดสมออยู่ริมทะเลจะได้สะดวกแก่การเฝ้า รักษาสินค้า ซึ่งบรรทุกอยู่ในเรือ นั้น จึงพอใจตั้งบ้านเรือนอยู่ริมทะเล เมื่อมีพวกอินเดียเข้ามาตั้ง บ้านเรือนอยู่ริมทะเลมากขึ้น พวกชาวพื้นเมืองซึ่งเคยซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันอยู่กับพวก อินเดีย เห็นเป็นโอกาสที่จะติดต่อซื้อขายกันได้สะดวกกว่าอยู่ในเมืองที่ห่างไกลออกไป จึงอพยพ กันมาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกับพวกอินเดีย ครั้นนานเข้าเมื่อชาวอินเดียคุ้นเคยกับชาวพื้นเมือง และเกิดรักใคร่ชอบพอกัน ก็เกิดสมพงศ์ร่วมกัน ผู้คนพลเมืองตามริมฝั่งทะเลจึงเกิดทวีหนาแน่น ขึ้นทุกที จึงเป็นเมืองใหม่ขึ้นที่ริมทะเล เรียกว่าเมืองตามพรลิงค์ หรือเมืองนครศรีธรรมราช

การที่เมืองนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บนสันทราย จึงทำให้สามารถปลูกพืชผลในตระกูล มะพร้าวได้ดี เพราะพื้นดินเป็นทรายร่วน หากขุดลงไปก็จะพบทะเลและเปลือกหอยอยู่แทบทุก แห่ง โดยเฉพาะภายในบริเวณกำแพงเมือง ความชื้นนี้ยังเป็นข้อจริงที่พิสูจน์ได้แม้ในทุกวันนี้

ส่วนตัวเมืองเดิมที่เคยตั้งอยู่ที่เขาวัง เขตอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ก็ คงจะร่วงโดยและรกร้างไปในที่สุด ในปัจจุบันแม้จะเป็นชุมชนอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ชุมชนใหญ่

พวกที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราชในเวลานั้น มีปรากฏอยู่ใน จดหมายเหตุฉบับหนึ่ง ซึ่งพระพิชัยเดชะ ได้มาจากเมืองเวียงสระ (อำเภอเวียงสระ จังหวัด สุราษฎร์ธานีปัจจุบัน) ว่าได้อพยพมาจากอินเดียในราว พ.ศ.1006 เนื่องจากถูกพวกนับถืออิส ลามรุกรานแล้วพากันหนีอพยพมาตั้งอยู่ที่ทุ่งตึก (ในเมืองตะกั่วป่า) ตั้งอยู่ได้ไม่นานนักก็ถูกพวก ข้าราชการตามมารุกรานอีก จึงย้ายจากทุ่งตึกมาตั้งที่บ้านน้ำรอบ คือ เมืองศรีรัฐ อำเภอท่าขนอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ชื่อว่าเมืองธราวดิ (แปลว่ามีน้ำเป็นรั้วล้อมรอบ) ต่อมาเกิดไข้ห่า คือ โรคระบาดขึ้นต้องอพยพอีก ไปตั้งอยู่ที่เชิงเขาชาวปราบ ในอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ แต่ โรคระบาดก็ยังเกิดขึ้น จึงได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านเวียงสระ (อำเภอเวียงสระจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันนี้)

3. การตั้งชุมชนบนหาดทรายแก้ว

การก่อตั้งชุมชนสันทรายที่เรียกว่า "หาดทรายแก้ว" นั้น จะมีมาแต่ พ.ศ.ใดไม่มีหลักฐานยืนยันได้แน่ชัด เมื่อเป็นชุมชนขึ้นแล้วและตัวเมืองที่เขาวัง (เขตอำเภอลานสกา) ได้ร้างไปนาน ชุมชนแห่งนี้มีใครเป็นผู้ปกครองหรือเป็นเจ้าของนั้นไม่มีหลักฐานแน่ชัดพอ คงทราบแต่เพียงหลักฐานตำนานเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า "...ยังมีพญาองค์หนึ่งชื่อพญาศรีธรรมโศกราช มาตั้งสถาน ณ หาดชายทะเลรอบนั้นเป็นเมืองใหญ่ ซึ่งเมืองนครศรีธรรมราช..." จะเห็นว่าผู้สร้างเมืองนครศรีธรรมราชบนหาดทรายแก้วคือ พระยาศรีธรรมโศกราช แต่ไม่ได้ระบุปีที่ตั้งเอาไว้

ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ (2522. หน้า 15) ได้แสดงความคิดเห็นไว้สรุปได้ว่า เมืองนครศรีธรรมราชคงมีการก่อตั้งเป็นชุมชนมาตั้งแต่ราว พ.ศ.1016 แต่ยังไม่ได้มีการตั้งเป็นอาณาจักรและมีกษัตริย์ปกครอง คงจะมีการปกครองในรูปของหัวหน้าชุมชนย่อย ๆ ส่วนชื่อเมืองคงจะเรียกกันว่า "ตามพริลิ่งค์ หรือ ตมพริลิ่งคม" ตามจารึกกาลาล้านลงและตามจุดหมายเหตุของหลวงจีนหลี่จิง (อีจิง) ที่เรียกว่า "ตั้งมาหลัง" ไม่ใช่ "นครศรีธรรมราช" อย่างปัจจุบัน

เมืองนครศรีธรรมราชหรือตามพริลิ่งค์คงจะมีการตั้งเมืองในลักษณะอาณาจักร มีกษัตริย์ปกครองอย่างแน่ชัดในราว พ.ศ.1743 เป็นต้นมา ปฐมกษัตริย์ของนครศรีธรรมราชหรือตามพริลิ่งค์ก็คือพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราช หรือพญาศรีธรรมมาโศกราชนั่นเอง ทั้งนี้ก็ตรงกับหลักฐานจากตำนานเมืองที่กล่าวไว้ว่า "...ยังมีพญาองค์หนึ่งชื่อพญาศรีธรรมมาโศกราชมาตั้งสถาน ณ หาดชายทะเลรอบนั้นเป็นเมืองใหญ่ ชื่อเมืองนครศรีธรรมราชมหานคร..."

พระเจ้าศรีธรรมมาโศกราชซึ่งนับเป็นปฐมกษัตริย์ได้ทรงก่อพระเจดีย์บรมธาตุและตั้งพระอารามขึ้นบนหาดทรายแก้ว และปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์

ภายหลังที่ได้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชแล้ว ได้มีการขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวางดังที่ปรากฏในตำนานนครศรีธรรมราชว่า มีเมืองขึ้นโดยรอบอาณาเขตเมืองนครศรีธรรมราชราว 12 เมือง แต่ละเมืองกำหนดให้ใช้สัตว์ประจำปีเป็นตราของเมืองนั้น ๆ คือ

1. เมืองสายบุรี	ใช้ตราหนู	(ขวด)
2. เมืองปัตตานี	ใช้ตราวัว	(จล)
3. เมืองกะลันตัน	ใช้ตราเสือ	(ซาล)
4. เมืองปะหัง	ใช้ตรากระต่าย	(เกาะ)
5. เมืองไทรบุรี	ใช้ตรางูใหญ่	(มะโรง)
6. เมืองพัทลุง	ใช้ตรางูเล็ก	(มะเส็ง)

7. เมืองตรัง	ใช้ตราม้า	(มะเมียบ)
8. เมืองชุมพร	ใช้ตราแพะ	(มะแม)
9. เมืองบันไทยสมอ	ใช้ตราลิง	(วอก)
10. เมืองตะลุง (สงขลา)	ใช้ตราไก่	(ระกา)
11. เมืองตะกั่วป่า	ใช้ตราหมา	(จอบ)
12. เมืองกระบี่	ใช้ตราหมู	(กุน)

พระเจ้าศรีธรรมโศกราชปฐมกษัตริย์ของเมืองนครศรีธรรมราชหรือตามพรลิงค์ ได้แกครองเมืองสืบมาจากนสววรรคต (ไม่มีหลักฐานเรื่องปีสววรรคต) พระอนุชาซึ่งพระนาม "พญาจันทรภาณุ" ก็ได้ขึ้นครองเมืองสืบต่อมา และทรงพระนามพร้อมอิสริยยศว่า "พระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราช"

พระเจ้าจันทรภาณุ ขึ้นเป็นกษัตริย์นครศรีธรรมราช ใน พ.ศ.1773 แล้วขยายอาณาเขตลงไปทางใต้จนถึงอาณาจักรลังกาสุกะ (Langkasuka) ซึ่งปัจจุบันเชื่อกันว่าอยู่ในบริเวณจังหวัดปัตตานี ส่วนทางเหนือได้ขยายขึ้นไปถึงเมืองไชยา

พระเจ้าจันทรภาณุนับเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของนครศรีธรรมราช ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงคุมทัพไปตีลังกาใน พ.ศ.1790 พร้อมด้วยเจ้าประเทศอื่น ๆ หลายพระองค์ มีทหารทั้งสิ้น 40,000 คน ประกอบด้วยทหารชาวทมิฬและชาวมลายู ทั้งนี้ปรากฏอยู่หลักฐานอยู่ในคัมภีร์จุลวงศ์ และคัมภีร์ปุชาวดีของลังกา ผลจากการนี้ได้มีการนำเอาพระพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์เข้ามาในเมืองนครศรีธรรมราชด้วย

พระเจ้าจันทรภาณุนสววรรคตใน พ.ศ. โดยยังไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่เมืองนครศรีธรรมราชก็มีกษัตริย์สืบต่อมาอีก 4-5 พระองค์ จึงสิ้นสุดอำนาจลงซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่อยุธยาเริ่มมีอำนาจขึ้นในบริเวณกลุ่มน้ำเจ้าพระยา

เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีความสำคัญมาทุกยุคทุกสมัย และได้รักษาเกียรติประวัติความเป็นเมืองพระได้ตลอดมาเป็นอย่างดี ไม่เคยปรากฏว่านครศรีธรรมราชแตกยับเยินเพราะศึกสงครามของชนต่างชาติเลย พระพุทธศาสนาที่มาจากอินเดียและลังกาได้เข้ามารวมเป็นจุดเดียวกันอยู่ที่นครศรีธรรมราชทั้งสิ้น นครศรีธรรมราชจึงเป็นศูนย์กลางแห่งศิลปะและวัฒนธรรมทางศาสนามาแต่โบราณกาล พระราชพิธีที่ยัมปวายที่ประกอบอยู่ในราชสำนักไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นราชพิธีทางศาสนาพราหมณ์ ก็มีต้นตำรับแพร่ไปจากนครศรีธรรมราช

สมัยที่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงแก่พม่า เมื่อ พ.ศ.2310 นั้น นครศรีธรรมราชเป็นเมืองหนึ่งที่พม่าไปตีไม่ถึง ปลัดเมืองซึ่งรักษาเมืองนครศรีธรรมราชได้ประกาศตนเป็นอิสระ มีอาณาเขตตั้งแต่ชุมพรตลอดไปจนถึงมลายูบางเมือง แต่ต่อมาในปี พ.ศ.2312 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จยกกองทัพเรือไปตีนครศรีธรรมราชได้สำเร็จ และโปรดให้เจ้านราสุริยวงศ์ซึ่งเป็นหลานเธอออกมาครองเมืองนครศรีธรรมราช ส่วนตัวเจ้านครฯ โปรดให้เข้าไปรับราชการในกรุงธนบุรี และเมื่อเจ้านราสุริยวงศ์ถึงแก่พิราลัย สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็โปรดฯ ให้กลับมาครองนครศรีธรรมราชดังเดิมอีก ทั้งนี้เพราะระหว่างที่เข้ารับราชการในกรุงธนบุรีนั้นได้ทำความดีความชอบในราชการสงครามไว้หลายครั้ง การกลับมาครองเมืองนครศรีธรรมราชครั้งนี้ เจ้านครฯ ได้รับสุพรรณบัตรเป็นเจ้าพระยามีเกียรติยศเสมอเจ้าประเทศราช มีอำนาจตั้งพระยาอัครมหาเสนาและจตุสดมภ์สำหรับเมืองนครศรีธรรมราชได้คล้ายกับกรุงธนบุรี กับทั้งได้โปรดอนุญาตให้มีละครหญิงได้อีกด้วย

ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระราชดำริว่า การที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียกเจ้านครฯ ขึ้นมีเกียรติยศเสมอเจ้าประเทศราชนั้น เป็นการยกย่องที่เกินขอบเขตจึงโปรดให้ลดบรรดาศักดิ์ลงเป็นแต่เพียงเจ้าพระยานนครศรีธรรมราชครองหัวเมืองเอกอย่างเช่นเมืองพิษณุโลก ไม่ให้มียศอย่างประเทศราช และให้ลดตำแหน่งเสนาบดีเมืองนครศรีธรรมราชลงทั้งหมด คงมีแต่เพียงกรรมการเมืองอย่างเช่นหัวเมืองอื่น ๆ ในราชอาณาจักรเท่านั้น แต่ถึงแม้ว่านครศรีธรรมราชได้ลดฐานะเป็นเมืองพระยามหานครแล้วก็ตาม แต่พระราชาธิบดีในกรุงรัตนโกสินทร์ก็ยังทรงยกย่องทำนองประเทศราชอยู่ต่อมาอีกหลายรัชกาล โดยโปรดให้ส่งต้นไม้เงิน ต้นไม้ทอง เข้ามาทูลเกล้าฯ ถวายเยี่ยงประเทศราชทั้งหลายทั้งปวง จนเมื่อได้จัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้นแล้วจึงได้ยกเลิก

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดการปกครองใหม่ให้เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลใน พ.ศ.2439 โดยโปรดให้แยกหัวเมืองปักษ์ใต้เป็นมณฑลชุมพรและมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้มีตำแหน่งอุปราชปักษ์ใต้ขึ้นใน พ.ศ.2458 โดยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร (กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์) ดำรงตำแหน่งอุปราชปักษ์ใต้ เพื่อปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้ทั้งหมดตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไป โดยตั้งที่ทำการอยู่ ณ เมืองสงขลา

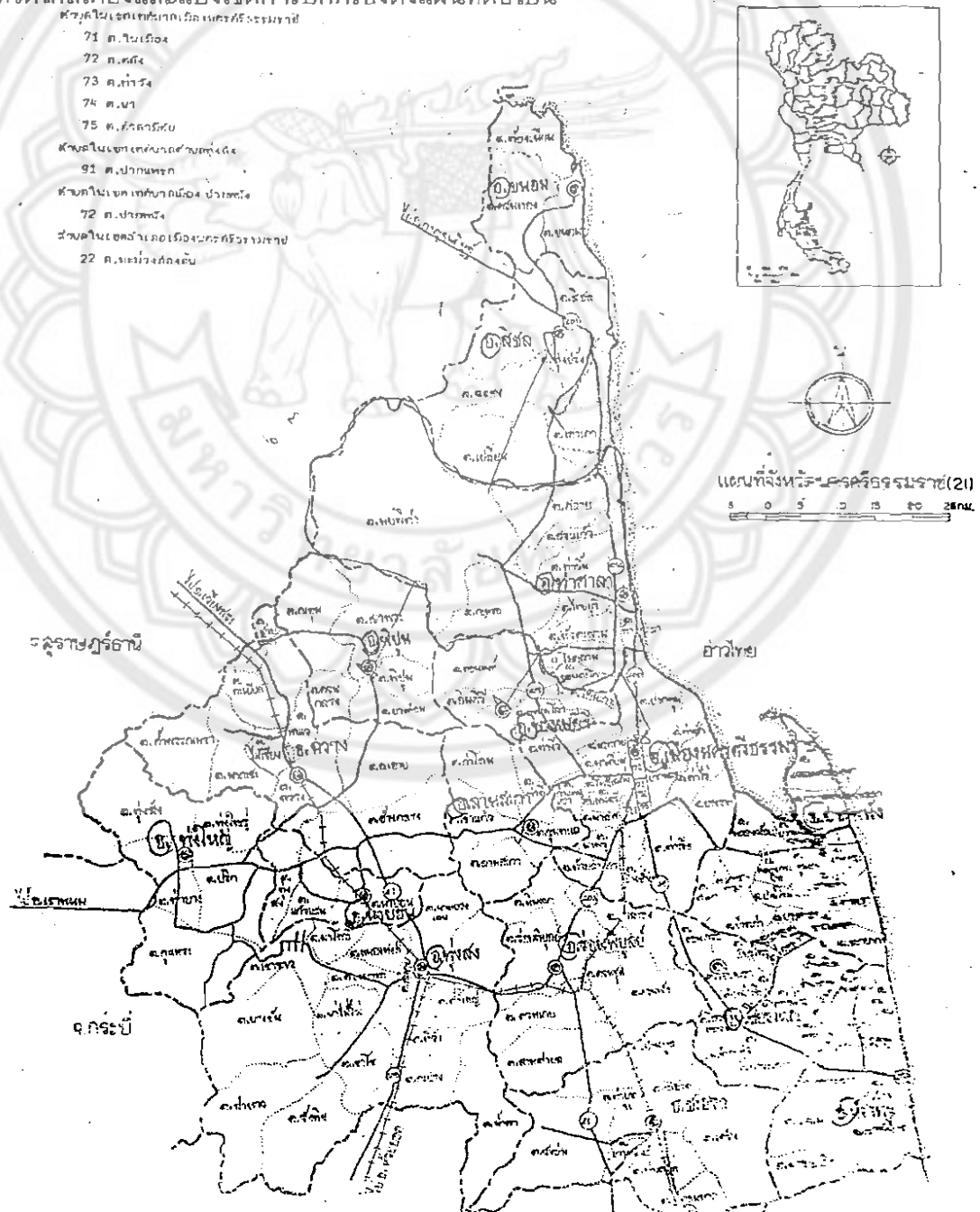
ต่อมาในรัชกาลที่ 7 เมื่อ พ.ศ.2469 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบตำแหน่งอุปราชและยุบกองทหารรักษาวัง ซึ่งตั้งอยู่ที่นครศรีธรรมราชด้วย แต่นครศรีธรรมราชยังคงเป็นมณฑลอยู่ตามเดิมจนกระทั่งใน พ.ศ.2475 หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเรียบร้อยแล้ว ทาง

ราชการจึงได้ยุบมณฑลนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราชก็ยังคงมีความสำคัญคือ ได้ชื่อว่าเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมและประเพณีมาจนกระทั่งทุกวันนี้

สภาพทั่วไปของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ที่ตั้งและเขตการปกครอง

จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 8-9-19 เหนือ และเส้นแวงที่ 99.15-100.05 ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครลงมาทางทิศใต้ วัดระยะทางจากเส้นทางรถไฟได้ 816 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 9,942.5 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและแบ่งเขตการปกครองดังแผนที่ต่อไปนี้

จากแผนที่จะเห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้
ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และอำเภอบ้านดอน โดยมีอำเภอขนอม
เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่เหนือสุด

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย ซึ่งมีฝั่งทะเลยาว 225 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดกระบี่

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ และ 1 กิ่ง
อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอปากพนัง อำเภอทุ่งสง อำเภอฉวาง อำเภอ
ร่อนพิบูลย์ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอชะอวด อำเภอท่าศาลา อำเภอลิขิต อำเภอหัวไทร อำเภอ
ลานสกา อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอขนอม อำเภอพิปูน อำเภอพรหมคีรี อำเภอนาบอน และกิ่ง
อำเภอบางขัน

1.1 สถาปนารับราชการ

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีหน่วยงานที่กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จัดตั้งขึ้น
ภายในจังหวัดหลายหน่วยงาน ทั้งนี้เพราะว่าเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในภาคใต้ ซึ่งพอ
จะแยกออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1.1 ราชการบริการส่วนกลาง หมายถึง หน่วยงานที่มีสายการบังคับบัญชาขึ้น
ตรงต่อส่วนกลาง มีด้วยกันรวมทั้งสิ้น 79 หน่วย

1.1.2 ราชการบริหารส่วนภูมิภาค หมายถึง หน่วยงานที่มีสายการบังคับบัญชา
ขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด มีด้วยกันรวมทั้งสิ้น 32 หน่วย

1.1.3 ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 ซึ่งมีงบประมาณเป็นของตนเอง
สามารถจำแนกออกได้เป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาล
ตำบล 1 แห่ง และสุขาภิบาล 17 แห่ง

1.2 ประชากร

1.2.1 ขนาดของประชากร

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรทั้งสิ้น เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2527 จำนวน 1,315,323 คน เป็นชาย 657,694 คน และหญิง 657,629 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คืออำเภอเมืองนครศรีฯ มีทั้งสิ้น 202,519 คน เป็นชาย 99,824 คน หญิง 102,695 คน

1.2.2 ความหนาแน่นของประชากร

ถ้าพิจารณาพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 9,942.5 ตารางกิโลเมตร แล้วเฉลี่ยความหนาแน่นของประชากร จำนวน 132.3 คนต่อตารางกิโลเมตร ถ้าศึกษาเปรียบเทียบในระดับอำเภอแล้วพบว่ามีความหนาแน่นใกล้เคียงกัน โดยยกเว้นอำเภอท่าศาลา ซึ่งมีความหนาแน่นน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ไม่เหมาะต่อการประกอบอาชีพ

1.2.3 โครงสร้างทางประชากร

สิ่งที่จะเป็นข้อสังเกต และถ้าพิจารณาจะพบว่าองค์ประกอบทางเพศของประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นมีเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณพื้นที่อำเภอเมืองนครศรีฯ มีอัตราส่วนต่างเพศสูงมากและเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจจะเป็นสาเหตุมาจากสิ่งเกี่ยวข้องทางด้านสังคม การอาชญากรรม และผลจากสตรีวิทยาของแต่ละบุคคล เป็นต้น

สำหรับอัตราการเกิด และอัตราการตายของประชากรจังหวัดนี้ พบว่า อัตราการเกิดต่อประชากร 100 คน เฉลี่ยร้อยละ 2.6 ในขณะที่อัตราการตาย เฉลี่ยร้อยละ 4.5 (สถิติรอบปี 2526)

1.2.4 การเปลี่ยนแปลงทางประชากร

การเปลี่ยนแปลงทางประชากรในรอบ 5 ปีของจังหวัดนครศรีธรรมราช (2522-2526) พบว่ายังอยู่ในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้เพราะการอพยพโยกย้ายถิ่นของประชากรเป็นไปอย่างเชื่องช้า จะเห็นได้ว่าแม้แต่ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.1 ในปี 2522 เป็นร้อยละ 1.6 ในปี 2524 และเป็นร้อยละ 1.0 ในปี 2527

ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ก็เหมือนกับคนไทยทั่วไปเมื่อจบการศึกษาก็ประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ที่มีการงานเหมาะกับวิชาที่เรียนมา แต่ส่วนหนึ่งก็กลับมา

ประกอบอาชีพในท้องถิ่น จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางประชากรเป็นไปอย่าง
ล่าช้า ทั้งนี้เพราะว่าปัจจัยเกี่ยวข้องอื่น ๆ เกื้อหนุนให้กระทำเช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพของจังหวัด

2.1 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะทั่วไปของภูมิอากาศของจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดอยู่ในประเภทที่อยู
ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฤดูกาล
เพียง 2 ฤดูเท่านั้น คือ ฤดูแล้งและฤดูฝน โดยในราวเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน จะเป็นฤดูแล้ง
ชัดเจน ฝนฟ้าจะไม่ตก อากาศค่อนข้างร้อน ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กันยายน ฝนจะตกค่อนข้าง
ชุก เพราะอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และจะมีฝนตกหนาแน่นในระยะเวลาเดือน
พฤศจิกายน – มกราคม ซึ่งระยะนี้จะเป็นสาเหตุให้เกิดน้ำหลากเกือบทุกปี

พื้นที่ที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมทั้งสองประเภท มีเทือกเขา
นครศรีธรรมราชเป็นตัวแปรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะเทือกเขาดังกล่าวเป็นสันกั้นลม
มรสุมทั้งสอง ให้แปรสภาพเป็นปริมาณน้ำฝน ให้บังเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรโดยทั่วไป สร้าง
ความอุดมสมบูรณ์แก่พืชผลนานาพันธุ์

2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน
คือ

2.2.1 พื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งทะเลด้านตะวันออก พื้นที่ส่วนนี้ลาดเทจากเชิงเข
นครศรีธรรมราช และเทือกเขาบรรทัดไปจนถึงชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ภูมิประเทศแถบนี้สภาพ
ทั่วไปใช้ทำนาได้ผลดีกว่าทำอย่างอื่น โดยริมฝั่งทะเลอาจจะทำสวนมะพร้าวและการประมงเสริม
สำรอง

2.2.2 พื้นที่ราบเชิงเขาด้านตะวันตก พื้นที่แถบนี้ใช้ประโยชน์ได้ดีในการทำเหมืองแร่ ทำสวนยางพารา เลี้ยงสัตว์หรือทำสวนผลไม้ สภาพพื้นดินดี อุดมไปด้วยปุ๋ยอินทรีย์และอนินทรีย์ ทั้งนี้เพราะเป็นดินที่เกิดจากการผุพังทลายของหินภูเขาและลูกรัง สีของดินค่อนข้างแดงปนดำ

2.2.3 พื้นที่เทือกเขาตอนกลาง พื้นที่แถบนี้เป็นแหล่งสงวนของอุทยานแห่งชาติ มีเนื้อที่ในปริมาณที่มาก ประกอบด้วยป่าดงดิบ แม่น้ำ ลำธาร อยู่ในแนวเทือกเขา นครศรีธรรมราชและเทือกเขาบรรทัด ส่วนใหญ่แม้ว่าบางแห่งจะมีประชาชนบุกเบิกเข้าไปทำไร่เลื่อนลอยบ้างแล้ว จังหวัดถือว่าพื้นที่บริเวณนี้สำคัญต่อความเป็นอยู่ของชาวนครศรีธรรมราชมากเป็นพิเศษ เพราะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญยิ่งของภาคใต้

2.3 ทรัพยากรน้ำ

ทรัพยากรน้ำสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.3.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ ประกอบด้วยแม่น้ำ ลำธาร ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ทั้งในด้านอุปโภคและบริโภค ดังนี้

แม่น้ำปากพนัง ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัด ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด ไหลผ่านอำเภอชะอวด อำเภอเชียรใหญ่ รวมกันที่บ้านแพรกเป็นแม่น้ำปากพนังไหลสู่ทะเลด้านอ่าวไทย

แม่น้ำหลวง เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำตาปี ไหลผ่านอำเภอพิปูน อำเภอฉวางและอำเภอทุ่งใหญ่

ลำธารปากพูน (คลองนอกท่า) เกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชไหลผ่านอำเภอพรหมคีรี เกาะ ท่าแพ (อำเภอเมืองสู่อ่าวนคร)

คลองปากพญา – คลองปากนคร ต้นน้ำเกิดจากภูเขานครศรีธรรมราชหลายสาขา รวมกันบริเวณคลองท่าดี ไหลแยกสู่ตัวเมืองมาบรรจบที่ปากพญาและปากนคร

คลองเสาดง เกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราช ไหลผ่านร้อนพินูลย์ลงสู่ทะเลที่บ้านบางจาก

คลองกลาย ผ่านอำเภอท่าศาลา ซึ่งต้องสร้างสะพานยาวมากตัดผ่าน

2.3.2 แหล่งน้ำตามโครงการพัฒนาชนบท ประกอบด้วยบ่อน้ำบาดาล สระน้ำ คลองส่งน้ำ คลอง เหมือง ฝ่าย

3. การประกอบอาชีพของประชากร

3.1 ทำเมืองแร่

แร่ธาตุเป็นทรัพยากรมีค่าทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง เป็นพื้นฐานของการประกอบการอุตสาหกรรมหลายประเภท มีบางจังหวัดเท่านั้นที่มีทรัพยากรแร่ธาตุมากพอที่จะลงทุนประกอบการอุตสาหกรรมเหมืองแร่ได้ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีแร่ธาตุหลายชนิด เพราะมีเทือกเขาเป็นแกนกลาง บริเวณเทือกเขานี้เป็นแหล่งแร่สำคัญ อำเภอต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเทือกเขานี้จะมีการทำเหมืองแร่เป็นอาชีพอย่างหนึ่ง

3.2 ทำโรงเลื่อย

นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีป่าไม้มากจังหวัดหนึ่ง ทั้งพื้นที่เป็นป่าเขตภูเขา ป่าเขตเนินเขา ป่าบริเวณที่ราบ และป่าชายเลนริมฝั่งทะเล แต่ส่วนใหญ่มีประชากรบุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยและเป็นที่ทำมาหากินเป็นจำนวนมาก และในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีโรงเลื่อย ได้แก่ โรงงานแปรรูปไม้ 25 โรง โรงเลื่อยไม้ใช้ในอุตสาหกรรม 20 โรง โรงเลื่อยมือ 8 โรง โรงเก็บไม้แปรรูป 32 โรง ร้านเฟอร์นิเจอร์ 20 โรง ร้านผลิตภัณฑ์ป่าขนาดใหญ่ 18 โรง ร้านทำโรงศพ 23 ร้าน

3.3 การประมง

ในปริมาณพื้นที่จำนวนมากของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณริมฝั่งทะเลด้านตะวันออก ซึ่งมีความยาวตั้งแต่อำเภอชนอม ถึงอำเภอหัวไทร ประมาณ 225 กิโลเมตร อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการประมงทะเล ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ราบลุ่มอื่น ๆ ประกอบไปด้วย แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง หลายหมื่นไร่เป็นแหล่งที่อยู่ของพันธุ์ปลาน้ำจืดนานาชนิด เช่น ปลาช่อน ปลาดุก ปลาหมอ ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าบริเวณแหล่งนี้ เป็นแหล่งประมงน้ำจืดและประชาชนทั่วไปสามารถนำมาเพิ่มสารอาหารโปรตีนได้อย่างดียิ่ง

3.4 การเพาะปลูก

ประชาชนชาวนครศรีธรรมราชมีอาชีพเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การปลูกข้าว การปลูกยางพารา การปลูกมะพร้าว กาแฟ ถั่วเขียว ถั่วลิสง ยาสูบ สับปะรด แตงโม พริก มะเขือ ข้าวโพด มันสำปะหลัง มันเทศ ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอ

นอกจากนั้นยังมีการทำสวนผลไม้ นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีผลไม้คุณภาพดี สมบูรณ์เกือบตลอดปี อำเภอต่าง ๆ บริเวณเทือกเขานครศรีธรรมราชเป็นเขตที่มีการทำสวนผลไม้กันอย่างกว้างขวาง และทำรายได้ให้แก่ชาวสวนไม่น้อยไปกว่าอาชีพเกษตรกรรมอื่น ๆ สวนผลไม้โดยทั่วไป มีทุเรียน มังคุด ลางสาด เงาะ ชนุน จำปาตะ กระท้อน ส้มโอ ฯลฯ

3.5 การเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพทางการเกษตรกรรมรองจากการกสิกรรม การเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มักเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงานประกอบการกสิกรรมโดยเฉพาะเลี้ยงวัวควายเพื่อใช้ทำนา นอกจากนี้ยังเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้เนื้อเป็นอาหารและขาย ได้แก่ สุกร เป็ด ไก่ เป็นต้น

4 สถานที่สำคัญในจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.1 โบราณสถาน

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางของอารยธรรม ราว ๆ พุทธศตวรรษที่ 17 (พ.ศ.1774) ทำให้ปรากฏร่องรอยอยู่ทั่วไป ซึ่งสามารถพบเห็นได้ ดังนี้

1) วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ 25 ไร่ 2 งาน เดิมเป็นสง่าคูเมืองนครศรีธรรมราช ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า "วัดพระธาตุ" ทั้งนี้เพราะว่า เป็นวัดที่ประดิษฐาน "พระบรมธาตุเจดีย์" อันเป็นมิ่งขวัญของชาวนครศรีธรรมราชและชาวพุทธทั้งหมด รูปทรงเจดีย์เป็นรูปโอคว่ำหรือระฆังคว่ำ ยอดหุ้มด้วยทองคำ หนักประมาณ 216 กิโลกรัม สูง 37 วา สูงเป็นที่สองรองจากพระปฐมเจดีย์

โบราณวัตถุที่สำคัญ ซึ่งประดิษฐานรวมอยู่ในบริเวณวัดพระธาตุ นอกเหนือจากพระบรมธาตุเจดีย์แล้ว มีพระวิหารทรงม้า วิหารเขียน วิหารโพธิ์ลังกา วิหารสามจอม วิหารพระแอด วิหารทับเกษตร พระวิหารหลวง พระदान วิหารธรรมศาลา พระพุทธบาทจำลอง ซึ่งสถานที่เหล่านี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง

2) วัดเสมาเมือง

เป็นวัดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีของนครศรีธรรมราชและอาณาจักรศรีวิชัย เพราะว่ามีจารึกสลักบนหินทรายรูปใบเสมา ช่วยคลี่คลายหลักฐานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี วัดนี้ตั้งอยู่ใกล้กับเรือนจำกลางจังหวัด ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

3) วัดเขาขุนพนม

ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี ลักษณะพิเศษคือ มีบันไดคอนกรีตขึ้นไปสู่ยอดเขาปากถ้ำ มีกำแพงก่ออิฐถือปูนสูงประมาณ 2 เมตร กั้นปากถ้ำอยู่ ประดับประดับด้วยลายปูนปั้น ด้วยขามรุ่นเก่า ศิลปคล้ายของจีน ระหว่างชอกหินมีพระพุทธรูปจำลองสำริดชำรุดอยู่ สถานที่นี้ชาวนครศรีธรรมราชเชื่อกันว่า เป็นแหล่งที่จัดให้มีขึ้นเพื่อให้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีประทับในระหว่างลี้ภัยทางการเมือง เพื่อไม่ต้องลำเ็จโทษและพระองค์ได้ประทับในถ้ำนี้หลายปี จนสวรรคต ประมาณรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แต่ความเชื่อเหล่านี้ยังขาดหลักฐานอ้างอิงที่ยอมรับได้ของนักประวัติศาสตร์ ยังความกังขาอยู่ในความคิดของผู้คนทั่วไป

4) วัดท่าโพธิ์รวิหาร

เป็นสถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เพราะบริเวณที่ตั้งวัดปัจจุบันราวพุทธศักราช 2181 เป็นชุมชนโบราณ เจ้าเมืองนครต้องเสียชีวิตในสถานที่นี้เนื่องจากโจรสลัดจากสิงคโปร์ยกมาปล้น และทำการสู้รบกัน เมื่อพ่ายแพ้ทำให้ถูกเผาสิ้น

ปัจจุบัน เป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ มีอุโบสถ พระเจดีย์ พระประธาน และสระน้ำที่เก่าแก่ ปรากฏให้เห็นอยู่อีก

5) พระพุทธสิหิงค์

ประดิษฐาน ณ หอพระพุทธสิหิงค์ ระหว่างศาลากลางจังหวัดกับศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพระพุทธรูปที่งดงามยิ่ง มีพระพักตร์กลม อมยิ้ม พระอุระอวบอ้วน ประทับนั่งในท่าขัดสมาธิเพชร ตามตำนานประวัติศาสตร์พระพุทธสิหิงค์ได้รับพระราชทานจากกษัตริย์ลังกา จนกระทั่งพ่อขุนรามคำแหงเสด็จมาอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่กรุงสุโขทัยและมีการสลับเปลี่ยนเติมแต่งมีอยู่ถึง 3 องค์ จนบัดนี้ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่า องค์ใดเป็นพระพุทธสิหิงค์องค์จริง

6) พระเจดีย์ยักษ์

ตั้งอยู่ที่ ตำบลคลัง ถนนราชดำเนิน ใกล้กับศาลาเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช แต่เดิมเชื่อว่าบริเวณนี้เป็นวัดเจดีย์ยักษ์ และวัดสวนพระเงินขณะนี้ร้างไปแล้ว คงเหลือแต่เพียงซากปรักหักพัง เป็นเจดีย์ทรงลังกายอดดวนคู่กับสวนพระเงิน กรมศิลปากรได้ซ่อมแซมให้คงสภาพอยู่ ตามตำนานสันนิษฐานว่า ชาวลังกาเป็นผู้สร้างแข่งขันกับพระบรมธาตุเจดีย์ราว พ.ศ.1800-1900 แต่สร้างไม่เสร็จจึงเลิกไป อีกความเชื่อหนึ่งในกลุ่มบางคนบางกลุ่ม

เชื่อว่า เจดีย์เป็นเจดีย์ทองคำแท้ อาจจะถูกปล้นแล้วลอกทองคำที่หุ้มพระเจดีย์พร้อมยอดเจดีย์ ซึ่งเป็นทองคำล้วนไปก็อาจจะเป็นไปได้ แต่ยังคงขาดหลักฐานอ้างอิงเพียงพอเป็นประเด็นที่ต้องค้นคว้าต่อไป

7) วิหารสูง

เป็นวิหารดินตั้งอยู่บนเนินสูง ตั้งอยู่ที่บริเวณโรงเรียนเบญจมราชูทิศ (เก่า) เยื้องสนามหน้าเมืองมีพระพุทธรูปสมัยอยุธยาประดิษฐานอยู่ เป็นที่เคารพของคนทั่วไป

8) หอพระนารายณ์ – หอพระอิศวร

เชื่อว่า เป็นเทวสถานสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ ตั้งอยู่ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ภายในหอประดิษฐานเทวรูปปั้นคล้ายพระนารายณ์สี่กร และพระอิศวรตลอดทั้งศิวลึงค์ พระฐานศิวลึงค์ปรากฏอยู่

9) กำแพงเมือง

เป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่ง ตั้งอยู่บริเวณแนวราบริมคลองนครน้อย สนามหน้าเมือง เลียบใกล้กับจวนผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นกำแพงก่ออิฐถือปูนสร้างราว ศตวรรษที่ 18-19 ต่อมามีการบูรณะเพิ่มเติมสมัยสมเด็จพระนารายณ์เพื่อป้องกันวิถีกระสุนปืนใหญ่ในขณะนั้น เดิมยาว 2,238.50 เมตร กว้าง 456.50 เมตร ระยะเวลาถูกทำลายเหลือเพียงน้อยนิดให้เห็นอยู่ และขณะนี้จังหวัดได้ปรับปรุงเพิ่มเติมเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยด้านในเป็นสวนสัตว์ขนาดใหญ่

10) สระล้างดาบศรีปราชญ์

เชื่อกันว่า เป็นสระน้ำที่เพชฌฆาตใช้ล้างดาบหลังจากประหารชีวิตศรีปราชญ์ กวีเอกแห่งกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากประพาศิวิตพระราชาประเพณี และต่อมาประพาศิวิตในทางชูสาวอีก จนกระทั่งเจ้าพระยามนทรสุกิจประหารชีวิตเสีย ขณะนี้อยู่ในบริเวณโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช ถนนราชดำเนิน

11) อนุสาวรีย์วีรไทย

ตั้งอยู่ในบริเวณมณฑลทหารบกที่ 5 ค่ายวชิราวุธ สร้างขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของทหารไทยที่เสียชีวิตในการต่อต้านกองทหารญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2485

4.2 สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดเดียวของประเทศไทยที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทุกประเภท ได้แก่

- 1) น้ำตกพรหมโลก ในเขต ต.พรหมโลก อ.พรหมคีรี ห่างจากตัว อ.เมือง ประมาณ 25 กม. มีถนนลาดยางเดินทางไปได้สะดวก เป็นน้ำตกที่สวยงาม สายน้ำมีต้นกำเนิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชไหลตกบนแผ่นหินถึง 9 ชั้น มีไม้ป่านานาพันธุ์ให้ความรื่นรมย์ ชุ่มฉ่ำเบิกบานแก่ผู้ไปเที่ยวชมอย่างมาก
- 2) น้ำตกกะโรม ม.4 ต.เขาแก้ว อ.ลานสกา ห่างจาก อ.เมือง 28 กม. มีพันธุ์ไม้ธรรมชาติเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ดี ให้ความรื่นรมย์ ชุ่มฉ่ำ แก่ผู้ไปเที่ยวได้ไม่น้อย มีชั้นน้ำตกที่สวยงามมากกว่าน้ำตกพรหมโลก
- 3) น้ำตกไม้ปัก ม.6 ต.กำโลน อ.ลานสกา ห่างจากกะโรมประมาณ 11 กม. เป็นน้ำตกขนาดเล็ก สวยงาม ร่มรื่น ไม่น้อยกว่าน้ำตกทั้งสองที่กล่าวมาแล้ว
- 4) น้ำตกโป่ง บ้านไร่ใหญ่ ต.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง ห่างจาก อ.ทุ่งสง 8 กม. เป็นน้ำตกที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวเป็นเวลานาน
- 5) น้ำตกลำเหลน ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง ห่างจาก อ.ทุ่งสง 27 กม. การคมนาคมไม่สะดวกไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก
- 6) น้ำตกท่าหา ต.กำโลน อ.ลานสกา เป็นน้ำตกเล็ก ๆ เตี้ย ๆ มีลานหินกว้าง
- 7) น้ำตกสอยดาว ต.กำโลน อ.ลานสกา เป็นน้ำตกเล็ก ๆ ชั้นเดียวสูงมาก มีเสียงดังระอองฟองฝอยน่าชม
- 8) น้ำตกท่าแพ ต.ช้างกลาง อ.ฉวาง องค์การสวนยางนาบอนได้ดัดแปลงพลังน้ำเป็นพลังงานไฟฟ้าใช้ในกิจการขององค์การ
- 9) น้ำตกวังลง บ้านดอนคา ต.ดอนตะโก อ.ท่าศาลา เป็นต้นน้ำสำคัญของ อ.ท่าศาลา
- 10) น้ำตกในเขียว เขต อ.พรหมคีรี ห่างตัวเมืองนครศรีธรรมราช 25 กม. ต้นน้ำเกิดจากภูเขาในเทือกภูเขาานครศรีธรรมราช
- 11) หาดใน อ.ขนอม คือ เป็นหาดที่สวยงามและสะอาดที่สุดในจังหวัด นครศรีธรรมราช มีหลายแห่ง คือ หาดในเพลา หาดในแปร์ตี หาดปากน้ำ เป็นหาดทรายยาวเหยียดสลับกับโขดหิน มีทิวมะพร้าวอันร่มรื่นและไม้ธรรมชาติ สามารถเดินทางได้สะดวกมีถนนลาดยาง

12) หาดใน อ.สีชล เป็นหาดชายทะเลมีภูเขาขนานเป็นแนวยาว มีทรายขาว และก้อนหินประกอบ จัดว่าสวยงามมีชื่อเสียงมากคือหาดหินงาม มีทิวทัศน์น่าชม

13) หาดใน อ.ท่าศาลา หาดในอำเภอนี้มีหลายหาด เช่น หาดสระบัว หาดสวรรค์นิเวศน์ หาดจันทร์เพ็ญ หาดสันติสุข หาดปากน้ำท่าศาลา หาดหน้าทัพ หาดบ้านปาดพ ยังมีทรายขาวละเอียด หิวสน มะพร้าว ขนนานไปกับชายหาด

14) หาดใน อ.ปากพั้ง มีหาดแหลมตะลุมพุก เป็นแหลมยาวไปในอ่าวไทย ด้านในของแหลมเรียกว่า อ่าวนคร มีประชาชนอยู่หนาแน่น

15) หาดใน อ.หัวไทร หาดชายทะเลสามารถไปมาได้สะดวก มีทรายขาว สะอาดละเอียด ริมหาดมีต้นมะพร้าวเรียงรายงดงามมาก

16) ถ้ำใน อ.ทุ่งสง ที่รู้จักกันมากคือ ถ้ำตลอด เป็นถ้ำทะเลสวยงามกว่าถ้ำอื่น ๆ ได้แก่ ถ้ำสำโรงและถ้ำใหญ่

17) ถ้ำใน อ.สีชล ได้แก่ ถ้ำตลอด ถ้ำมิด ถ้ำแจ้ง ถ้ำเขาพรง ภายในถ้ำมี พระพุทธรูปหลายขนาด เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ดี

สถานที่กล่าวมาทั้งหมด นอกจากมีภูมิประเทศสวยงาม ประชาชนเป็นมิตรมี อุตสาหกรรม ที่พักผ่อน มีความปลอดภัย การคมนาคมสะดวก เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

5. ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายยุคหลายสมัย ซึ่งพิธีกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ มีดังนี้

5.1 ประเพณีการให้ทานไป (ประเพณีเดือนอ้าย)

ในอดีตเมื่อถึงหน้าหนาว พระสงฆ์จะได้รับการปรนนิบัติเพื่ความสุขสบายและ นำความสุขใจแก่ผู้ปฏิบัติ โดยมีไฟเป็นอุปกรณ์สำคัญในการจัดเตรียมหุงต้มอาหารและนอกจาก นั้นความร้อนของไฟยังจะช่วยให้ความอบอุ่น ประชาชนจึงมีประเพณีทำบุญด้วยไฟหรือความร้อน

ปัจจุบันนิยมทำในเช้าตรู่ของวันขึ้นปีใหม่ โดยพุทธศาสนิกชน จะนำวัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ เช่น เต้าไฟ ไม้พิน แป้งทำขนมที่บดแล้ว หรือน้ำตาล นม เนย มาพร้อมกันแล้วปรุงแต่ง หุงต้ม เมื่อเสร็จแล้วจะนำส่วนหนึ่งถวายพระ

ในอดีตดำเนินการเป็นเวลาที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับความตกลงระหว่างวัดกับอุบาสกอุบาสิกา

5.2 ประเพณีการข้าวมธุปายาสยาคุ (ประเพณีเดือนสาม)

ชาวนครศรีธรรมราชเชื่อว่า ข้าวมธุปายาสเป็นข้าวที่ส่งเสริมพลังกายได้อย่างดีเยี่ยม เป็นอาหารทิพย์ที่พิเศษ โดยมีความเชื่อจากตำนานพุทธประวัติตอนที่นางสุชาดา ถวายข้าวมธุปายาสก่อนอภิเษมโพธิกาล เป็นแนวความคิดในรอบหนึ่งปี ชาวนครจึงจำเป็นต้องนำเอายอดข้าว (หมายถึงข้าวที่กำลังจะแปรรูปเป็นเมล็ดแข็ง) ชาวนครเรียกว่า "ข้าวน้ำนม" มาผสมกับน้ำกะทิ น้ำผึ้ง น้ำตาลกรวด และผลไม้หลาย ๆ ประเภท ตลอดจนเครื่องเทศบางชนิดผสมกัน ประมาณ 59-60 รายการ แล้วกรนให้เข้ากัน ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า ข้าวยาโค หรือ ยาคุ

นิยมกระทำกันในวันขึ้น 13-14 ค่ำ เดือน 3 ปัจจุบันบางแห่งได้เลิกทำไปแล้ว เพราะมีปัญหาในด้านกรรมวิธี แต่พอจะหาได้ที่วัดชายนา ตำบลนา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

5.3 ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ (ประเพณีเดือนสาม)

เนื่องจากพระบรมธาตุเจดีย์ เป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทธศาสนาและชาวนครเชื่อมั่นศรัทธาว่ามีบุญญาธิการอภิหารที่หาที่เปรียบมิได้ ทั้งนี้เพราะว่า ภายในเจดีย์ได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ ในปีหนึ่ง ๆ จะต้องมีการบูชา บวงสรวง นำผ้าห่อหุ้มให้เพื่อความบริสุทธิ์มงคลทางใจ อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการดำรงชีพทุกด้าน

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุจะมีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พุทธศาสนิกชนทั่วไป ที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาจะจัดขบวนอย่างเอิกเกริกหลายกลุ่ม นำขึ้นไปถวายสักการะตามแต่จะสะดวก ครั้นตกลางคืนจะเวียนเทียนร่วมกันเสร็จจากเวียนเทียนแล้วต่างฝ่ายต่างก็ไปเที่ยวชมมหรสพที่สนามหน้าเมืองเป็นที่สนุกสนานโดยทั่วหน้า

5.4 ประเพณีสงกรานต์ (ประเพณีเดือนห้า)

เป็นการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของไทยที่กำหนดไว้ในอดีต เริ่มดำเนินการในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ชาวนครถือว่า ในวันที่ 13 เมษายน เป็นวันส่งเจ้าเมืองเก่าหรือวันเจ้าเมืองเก่า หลังจากส่งเจ้าเมืองเก่าแล้วก็เป็นวันว่าง และต่อจากนั้นก็ในวันเจ้าเมืองใหม่ ทั้งนี้เพราะชาวนครถือว่า เทวดาประจำเมืองหรือเทวดาประจำนักษัตร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำเมืองได้โยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งในแต่ละปี จำเป็นต้องมีการเลี้ยงส่งกันตามประเพณีและในประเพณีนี้โอกาสกลับตัวของบุคคลที่จะเป็นคนดีสามารถกระทำได้ เพราะเทวดาและไฟฟ้าผ่าแผ่นดินเดินทางไปส่งเจ้าเมืองเก่าหมดแล้ว เมื่อกลับมาจะอภัยโทษให้ได้

วันที่ 13 เมษายน เป็นวันส่งเจ้าเมืองเก่า

วันที่ 14 เมษายน เป็นวันว่าง

วันที่ 15 เมษายน เป็นวันรับเจ้าเมืองใหม่

ก. วันส่งเจ้าเมืองเก่า ชาวนครจะทำความสะอาดเครื่องใช้ไม้สอย ทำความสะอาด บ้านเรือนให้ดูเรียบร้อยสวยงาม สะเดาะเคราะห์ ลอยเคราะห์ เช้าหาผู้ใหญ่หรือสงฆ์พระโดย เฉพาะการสงฆ์พระพุทธรูปหิ้งคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์

ข. วันว่าง ชาวนครถือว่าวันว่างเป็นวันพักผ่อนหลังจากไปส่งเสด็จเทวดาแล้ว วันนี้ ชาวนครจะไม่ประกอบกิจกรรมอะไร ชาวบ้านทั่วไปจะ "แช่ครก" "แช่สาก" งดภารกิจทุกชนิด เล่นสนุกอย่างเดียว เช่น เพลงบอก หนังตะลุง มอญซ่อนผ้า สะบ้า อูบลูกไก่ ปิดดาลักซอน หมากหลุม หมากเก็บ ฯลฯ (ปัจจุบันมีการเล่นเช่นว่านี้น้อยลงเพราะอิทธิพลของอารยธรรมชาติ ตะวันตกเข้ามาแทนที่)

ค. วันรับเจ้าเมืองใหม่ วันนี้ชาวนครจะแต่งตัวสวย ๆ งาม ๆ ออกไปเที่ยวนอกบ้าน ทำบุญ หรือรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่เพื่อความเป็นสิริมงคล

5.5 ประเพณีสารทเดือนสิบ (ประเพณีเดือนสิบ)

ความเชื่อที่ว่าในปลายเดือนสิบ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และคนบาปทั้งหลาย (พวกเปรต) จะถูกปล่อยจากนรก สวรรค์ มาพบญาติพี่น้องในเมืองมนุษย์ ในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ และกลับไปบ้านเดิมในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เพื่อไม่ให้ผีปู่ ผีย่า และวงศาตณามีทั้งปวงอดอยาก จำเป็นอยู่เองที่จะต้องนำเอาอาหารหวานคาวไปดูแลบริการ ตลอดทั้งนำเครื่องใช้ไม้สอยประกอบให้พักพิงด้วย ซึ่งแปรมาในรูปของขนมเดือนสิบ เช่น ขนม พอง มีลักษณะคล้ายตีนขน ขนมลาคคล้ายผ้านุ่ง ผ้าน่ม ขนมดีซำคล้ายรูปหมอน และขนมบ้า คล้ายลูกสะบ้า ฯลฯ ในระหว่างนี้จะมีการกระทำ เรียกว่า "ยกหมรับ" อ่านว่า ยก-มรับ

ส่วนเหตุผลอื่น ๆ เช่น เป็นการฉลองความสำเร็จที่เพราะปลูกได้ผล หรือเป็นการ รื่นเริงหลังจากเหน็ดเหนื่อยไม่ว่าจะเป็นเหตุผลที่แท้จริง

เริ่มดำเนินการในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ และดำเนินการจริง ๆ ในวันแรม 13 ค่ำ แรม 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวนครเรียกวันแรม 13 ค่ำ เดือน 10 ว่า "เป็นวันจ่าย"

ในระยะเวลาที่ดำเนินการตามประเพณีนี้ จังหวัดนครศรีธรรมราชจะจัดงานเทศกาลประจำปีขึ้น เรียกว่า "เทศกาลเดือนสิบ" จัดขึ้นเพื่อรื่นเริงสนุกสนานออกบ้านแสดงผลงาน ชนโค ฯลฯ ซึ่งในเทศกาลนี้ชาวต่างจังหวัดตลอดทั้งชาวต่างชาติ มาเที่ยวชมกันเป็นจำนวนมาก

สินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ ที่นำมาออกร้าน เช่น กระเป๋าย่านลิเภา สร้อยระย้า ฯลฯ จะนำออกมาขายกันในราคาย่อมเยา

5.6 ประเพณีลากพระ (ประเพณีเดือนสิบเอ็ด)

อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย ได้กระจายสู่แนวคิดของชาวนครศรีธรรมราช จนกระทั่งปฏิบัติสืบต่อกันมา ถือว่าเป็นการแสดงความยินดีที่พระองค์เสด็จกลับจากดาวดึงส์ จึงอัญเชิญขึ้นประทับบนบุษบกที่เตรียมไว้ แล้วแห่แหนไปยังที่ประทับ ส่วนเหตุผลที่แท้จริงของชาวนครในการปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นการอัญเชิญพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ของวัด ออกแห่แหนหลังจากอยู่ในพรรษาเป็นเวลานานแล้ว เพื่อเป็นการนำไปผ่อนคลายความจำเจและประกวดประชันความเลื่อมใสศรัทธากันมากกว่า

ดำเนินการชักลาก ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยก่อนหน้านั้นประมาณ 7 วัน จะมีการตีกลอง รัวกรับ เรียกว่า "การคุมพระ" และการตกแต่งทำบุษบกสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร (พระลาก)

พิธีลากพระจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การลากพระบกและการลากพระน้ำ โดยพระบกแห่ทางถนน รถยนต์ ส่วนพระน้ำแห่ทางเรือ ในการลากพระจะมีการทำขนมชนิดหนึ่งไปทำบุญ โดยขนมดังกล่าวนี้ ชาวนครเรียกว่า "ต้ม" ทำโดยใช้ข้าวเหนียวห่อด้วยใบกระพ้อแล้วนำมาเรียงในลักษณะเป็นสามเหลี่ยมสั้น-ยาว ตามความเหมาะสมและอีกชนิดหนึ่งถ้าห่อด้วยใบมะพร้าวอ่อน หรือใบจากอ่อนจะเรียกว่า "ปัด" ขนมที่ว่าสองชนิดนี้จะแจกจ่ายกันไม่อัน จนบางครั้งเด็กวัดนำไปใส่โถงไว้ เพื่ออย่างสำหรับเก็บไว้กินในยามขาดแคลน

การลากพระนิยมทำกันในวันออกพรรษาเพียงวันเดียว โดยลากออกตอนเช้าและลากกลับวัดตอนเย็น

5.7 โนห์รา

ผู้รู้บางท่านกล่าวว่าคำนี้ตัดมาจากคำ "มโนห์รา" นั้นเอง ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ไว้ว่า "จับใจ น่ารักใคร่ สวยงาม" โนห์ราเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวนครศรีธรรมราช ซึ่งมีมาแต่โบราณเป็นที่นิยมกันแพร่หลายมาก

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงได้แก่ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง กรับยาวหรือแกระ และปี่ชวา

ก่อนออกตัวแสดงมีการโหมโรงแลเชิญครู ก่อนตัวแสดงแต่ละตัวจะออกแสดงจะมีการกล่าวหน้าม่านโดยใช้กลองหนึ่งตะลุง เมื่อออกมาหน้าโรงจะมีการรำเพื่ออวดท่ารำก่อนแล้ว ก็ไปนั่งที่เตียงกล่าวบทกลอนที่เรียกว่า "ทำบท" จากนั้นก็ลุกขึ้นมาว่ากลอนสี่ กลอนหกหรือกลอน

แปด โดยมีลูกคู่รับเสร็จแล้วก็เข้าโรงรำเช่นนี้หลาย ๆ ตัว แล้วจึงมีตัวพรวนออกมาบอกเรื่อง โนห์ ราวือว่าหน้าพรวนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันอันตรายในระยะสามจากร่างตัวโรง การเล่น เรื่องมีการเจรจาเป็นภาษาถิ่นบ้าง ภาษาภาคกลางบ้างสลับกัน กลอนใช้บทกลอนบรรยายเรื่อง โดยตัวแสดงเป็นผู้ว่ากลอน การแสดงจะแสดงในงานเทศกาลนักขัตฤกษ์หรืองานมงคล งานวัด งานแก้บน โนห์ราวือแสดงในเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ได้ ถ้าเวลากลางวันจะเริ่มแสดงประมาณ 10.00 นาฬิกา เลิกเวลาประมาณ 16.00 นาฬิกา ถ้าแสดงกลางคืนมักลงโรงประมาณ 20.00 นาฬิกา เลิกเที่ยงคืนหรือเลยเที่ยงคืนก็มี

5.8 หนังตะลุง

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้ มีทั้งบทบาทและบทเจรจา ผิดกันกับพากษ์โขนหรือละคร ส่วนมากใช้กลอนตลาด

หนังตะลุงคณะหนึ่งมีเครื่องดนตรีประกอบการเล่น ประมาณ 6 อย่างคือ โหม่ง 1 คู่ ทับหรือโทน 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ กลองฆาตรี 1 คู่ ปี่ชวา 1 เล้า และกรับหรือแกระ 1 คู่ ในปัจจุบันนี้มีหนังตะลุงไม่น้อยนำเครื่องดนตรีสากลเข้าประสมด้วย

ก่อนลงมือแสดงจะมีโหมโรงก่อน หรือ "ลงโรง" หรือ "ตีเครื่อง" เพื่อเรียกคนดู แล้วเอารูปปักหน้าจอ อาจจะเป็นรูปปราสาท ก่อนออกรูปหนังนายหนังจะไหว้ครูสวดมนต์คาถาคำคุ้มครองป้องกันตัว เสร็จแล้วเอารูปปราสาทออกเอารูปฤๅษีออกเชิด ตั้งนมโสมวตบทลัดเค ชูมนมูม เทวดา ต่อจากนั้นก็รูปสิงคำสิงขารให้มารบกัน ฤๅษีจะออกมาห้ามปรามสั่งสอน ต่อไปจะออกรูป พระอิศวรหรือรูปโค หลังจากนั้นก็ออกรูปหน้าบทยกมาชับบทไหว้ครูอาจารย์ บิดามารดา ผู้ที่เคารพนับถือ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้มาคุ้มครองป้องกันต่อจากนั้นก็ออกรูปตัวตลกมาบอกเรื่องที่จะแสดงในคืนนั้น แล้วก็เริ่มแสดงเรื่องโดยออกรูปเจ้าเมือง นางเมือง

โอกาสที่หนังตะลุงจะแสดงคือ งานสมโภชหรืองานเฉลิมฉลอง ส่วนงานมงคลนั้นแต่เดิมจะไม่นิยม แต่เดี๋ยวนี้ดูเหมือนว่าคลายความเคร่งครัดลงไปแล้ว สำหรับงานศพถ้าเป็นงานศพสดจะไม่นิยมเพราะเจ้าของงานกำลังอยู่ในอารมณ์เศร้า แต่ถ้าเป็นงานศพกระดูกก็มีในบางท้องถิ่นเท่านั้นที่นิยมกัน ในปัจจุบันนี้ดูเหมือนว่าการแสดงหนังตะลุงมักอยู่ในรูปการจัดหารายได้เป็นส่วนใหญ่ อาจจะทำรายได้บำรุงวัดหรือไม่ก็เป็นธุรกิจการค้าไปก็มี

เพลงบอกในนครศรีธรรมราช

1. ความเป็นมาของเพลงบอกในนครศรีธรรมราช

เพลงบอกเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมเล่นกันในวันตรุษสงกรานต์ เป็นการบอกกล่าวบ่าวร้องให้ชาวบ้านทุกแถวได้ทราบถึงวันขึ้นปีใหม่แล้ว หรือเป็นการบอกเล่าเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ เช่น บอกชาวเชิญไปทำบุญกุศลที่นั่นที่นี้ตามเหตุการณ์ จะเห็นได้ว่าเพลงบอกเกิดขึ้นเพื่อใช้ในการบ่าวประกาศเรื่องต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบนั่นเอง เหตุผลก็คือ ในสมัยโบราณคนที่รู้หนังสืออ่านออกเขียนได้มีน้อย กิจกรรมการพิมพ์ก็ไม่แพร่หลาย โดยเฉพาะรายละเอียดการเปลี่ยนปีหรือการประกาศสงกรานต์ประจำปี ไม่ได้มีการพิมพ์ปฏิทินอย่างเช่นปัจจุบัน (ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช, 2522. หน้า 60)

แต่มีบางท่านบอกว่า เพลงบอก คือ เพลงกระบอก ทั้งนี้เพราะว่าคณะเพลงบอกจะมีกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งบรรจุน้ำมนต์หรือเหล้าถือไปในวงด้วย เพื่อใช้กระแทกตรงบันไดบ้านปลุกให้เจ้าของบ้านตื่นในตอนกลางคืนก่อนวันสงกรานต์ จึงได้เรียกการละเล่นชนิดนี้ว่าเพลงกระบอก แต่ต่อมาคำว่า "กระ" ได้หายไปเพราะชาวบักซีได้นิยมพูดสั้น ๆ อย่างไม่รู้ที่มาตามชาวบักซีได้ส่วนใหญ่เชื่อว่าเพลงบอกมาจากการบอกกล่าว อันเป็นความหมายแรกดังที่กล่าวมาแล้วมีน้อยคนที่จะเข้าใจว่าหมายถึงกระบอก ไม่ว่าเพลงบอกจะมีความหมายหรือความเป็นมาอย่างไรก็ตาม เพลงบอกก็เป็นการละเล่นที่นอกจากให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังเป็นการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องสงกรานต์ เช่น ความเป็นมาของสงกรานต์ ชื่อของนางสงกรานต์ พาหนะของนางสงกรานต์ ตลอดจนจำนวนนาครที่ให้น้ำ ช้างกล่าจะให้ผลอย่างไร และความรู้เรื่องอื่น ๆ เช่น คำสอน วัฒนธรรมประเพณี ประวัติบุคคลสำคัญอีกด้วย

1.1 ลักษณะการเล่น

ช่วงปลายเดือนสี่หรืออย่างเดือนห้า ซึ่งเป็นระยะที่ชาวนานครศรีธรรมราชส่วนมากเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นยุ้งฉางเสร็จแล้ว เวลาพลบค่ำตามละแวกบ้านจะได้ยินเสียงเพลงบอกแทบจะกล่าวได้ว่าทุกหมู่บ้านของจังหวัดนครศรีธรรมราช ออกตระเวนตามบ้านใกล้เรือนเคียงโดยมีบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่บ้านนั้น ๆ เป็นคนนำทางคอยไปปลุกเจ้าของบ้านให้เปิดประตูรับ เจ้าของบ้านจะเปิดประตูรับก็ต่อเมื่อเขาแน่ใจว่าคนที่มาเยือนนั้นเป็นผู้ซึ่งเขารู้จักดี หากจำเสียงไม่

ได้จะไม่ยอมเปิดประตูรับอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะว่าบางทีมีการสวมรอยของผู้ร้ายมาทำที่เป็นเพลงบอกแล้วเข้าปล้นบ้านก็มี

เมื่อเจ้าของบ้านเปิดประตูรับ แม่เพลงก็จะขับกลอนเพลงบอกขึ้นในทันที เนื้อความตอนแรกมักจะเป็นบทไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และกล่าวชมเชยเจ้าของบ้านตามสมควร เจ้าของบ้านจะเชื้อเชิญขึ้นบนเรือน ยกเอาหมากพลู บุหรี่ หรือบางทีก็นำเหล้ายาปลาปิ้งออกมาเลี้ยงหรือหยิบยื่นให้เป็นเสบียง เป็นยาแก้หนาวในคณะที่ออกตระเวนว่าเพลงบอกกันต่อไป เจ้าของบ้านบางคนอาจจะลองภูมิรู้ของเพลงบอกโดยถามถึงเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น หลักธรรมคำสอนหรือความเป็นมาของตรุษสงกรานต์ แม่เพลงก็จะขับเป็นเพลงบอกเล่าให้ฟัง หากว่าตอบได้ถูกต้องเจ้าของบ้านก็จะตกรางวัลให้ แต่ถ้าบอกไม่ได้ก็อาจจะเคราะห์ร้ายถูกเจ้าของบ้านเชิญให้ลงจากบ้านก็เป็นได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้เป็นเจ้าของบ้านก็ไม่ถึงกับไล่คณะเพลงบอกเพราะอยากจ่ายรางวัล จึงมักมีรางวัลให้คณะเพลงบอกติดไม้ติดมือกลับไปเสมอ ก่อนจะอำลากลับไปบ้านอื่น ๆ คณะเพลงบอกจะขับเพลงบอกให้ศิลปินให้พรตามธรรมเนียม และคณะเพลงบอกก็จะตระเวนกันต่อไปจนตลอดรุ่งเช้าจึงจะเลิก

1.2 ผู้เล่นเพลงและเครื่องดนตรี

เพลงบอกคณะหนึ่งใช้คนไม่มาก มีแม่เพลง 1 คน และลูกคู่อีก 4-6 คน หรืออาจจะน้อยหรือมากกว่านี้ก็ได้ มีดนตรีประกอบเพียงอย่างเดียวคือ ฉิ่ง การร้องเพลงบอกใช้ภาษาถิ่นบักขี้ได้โดยร้องด้นเป็นกลอนสดแท้ ๆ ใช้ปฏิภาณร้องไปตามเหตุการณ์ที่พบเห็น แต่ถ้าร้องในโอกาสอื่นเช่นร้องกล่อมขวัญหรือสรรเสริญความดีงามของบุคคลมักจะเตรียมตัวโดยประพันธ์เรื่องไว้ก่อนไปร้องก็มี ทั้งนี้เพื่อจะเป็นไปตามแบบแผน ถูกต้องตามกาลเทศะและมีความไพเราะตรงกับวัตถุประสงค์ของเจ้าภาพหรืองานนั้น ๆ สำหรับดนตรีประกอบบางครั้งก็มีเพิ่มขึ้น คือ นอกจากฉิ่งซึ่งเป็นเครื่องดนตรีขึ้นโรงแล้ว ก็มีขลุ่ย ปี่ ทับ กรับ ก็ได้

2. นักเล่นเพลงบอกชาวนครศรีธรรมราช

สมัยก่อนในเมืองนครศรีธรรมราช มีคนว่าเพลงบอกได้มากเรียกว่ามีเพลงบอกเกือบทุกตำบล นับได้ว่าเมืองนี้เป็นเมืองเพลงบอกโดยแท้ แม่เพลงบอกที่มีชื่อเสียงของบักขี้ได้ก็ล้วนแต่เป็นคนเมืองนครศรีธรรมราชทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจากเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองใหญ่มีประชากรมาก การศึกษาเล่าเรียน ศิลปวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองกว่าเมืองอื่น

นักเล่นเพลงบอกชาวนครศรีธรรมราชสมัยก่อนจวบจนปัจจุบันที่ได้รับยกย่องกันทั่วไปว่ามีคารมคมคาย มีชื่อเสียงติดปากชาวบ้านได้แก่

2.1 พระรัตนธัชมุนี (ม่วง รตนธชเถระ)

พระรัตนธัชมุนี นามเดิมว่า ม่วง เกิดในสกุลศิริรัตน์ โยมผู้ชายชื่อแก้ว โยมผู้หญิงชื่อดำ เป็นบุตรคนสุดท้องในจำนวนพี่น้อง 7 คน เป็นชาวบ้านหมาก หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเพิง อำเภอปากพะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสมัยรัชกาลที่ 4 ตรงกับวันพุธ แรม 6 ค่ำ เดือน 9 ปีฉลู เบญจศก รศ. 72 (วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2396) เป็นสหชาติในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระรัตนธัชมุนี (ม่วง) เป็นผู้ที่สนใจและสนับสนุนทางด้านเพลงบอกเป็นพิเศษ ท่านเองก็มีความสามารถทางเพลงบอก แต่เนื่องจากท่านอยู่ในเทศมณฑลจึงไม่สามารถว่าเพลงบอกได้อย่างสามัญชน ว่ากันว่าท่านได้แต่งเพลงบอกให้นักเล่นเพลงบอกในสมัยนั้นหลายคนได้นำไปขับร้อง

ตลอดเวลาที่ท่านเจ้าคุณท่านมีชีวิตอยู่ วัดท่าโพธิ์เป็นแหล่งเดียวที่นักเล่นเพลงบอกได้มาชุมนุมกันบ่อย ๆ เพื่อแสดงคารมกลอนเพลงบอกประชันกัน ตัวท่านเองได้ทดสอบฝีปากนักเล่นเพลงบอกที่มีชื่อเสียงด้วยกลอนตาย เพื่อดูความสามารถอยู่บ่อย ๆ และนอกจากนั้นท่านยังอบรมข้อธรรมะต่าง ๆ ที่นักเล่นเพลงบอกควรจะรู้เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นอาวุธโต้ตอบในการประชันกัน ว่ากันว่าความชอบเรื่องเพลงบอกทำให้ท่านเจ้าคุณมักจะไปร่วมฟังการประชันเพลงบอกไม่ว่าเป็นสถานที่ใดหากเป็นการประชันกันในเขตเมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากความสามารถในเชิงกลอนเพลงบอกและความเอาใจใส่ในการสนับสนุนเพลงบอกอย่างจริงจังนี้เอง ทำให้นักเล่นเพลงบอกในสมัยนั้นซึ่งชุมนุมกันบ่อย ๆ ที่วัดท่าโพธิ์ ได้ยึดถือท่านเป็นปรมาจารย์ทางกลอนเพลงบอกกันทุกคน

2.2 นายปรีชาควาย

เกิดเมื่อปีใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่แหล่งที่เกิดคือ บ้านนาสาร ตำบลนาสาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านขุนอากาศศติกกล่าววว่า น่าจะเกิดในสมัยรัชกาลที่ 4 และคงมีอายุมากกว่านายสุขปราชญ์ไม่กี่ปี บิดามารดาชื่ออะไรไม่ปรากฏเช่นกัน มีอาชีพทำนา

ชื่อเดิมของนายปรีชาควาย คือ นายคล้าย หรือคล้ายควาย เป็นคนไม่รู้หนังสือ เพราะไม่มีโอกาสได้เล่าเรียน เนื่องจากฐานะทางบ้านยากจนมาก เหตุที่มีผู้เรียกเต็มคำต่อท้ายว่า “ควาย” นั้นมีเรื่องเล่าว่าเพราะต้องคลุกดินคลุกโคลนเลี้ยงควายมาตั้งแต่เด็กจนโตนั่นเอง

แม้จะไม่รู้หนังสือแต่ด้วยใจรักนายคล้ายก็หมั่นฝึกหัดว่าบทกลอนทั้งหลาย อาทิ กลอนเพลงบอก กลอนหนังตะลุง กลอนโนรา เป็นต้น จนว่าได้คล่องแคล่ว ทั้งนี้ประกอบด้วย นายคล้ายควายเป็นคนฉลาดช่างจดจำด้วย เมื่อได้ดูได้ฟังเขาเล่นเพลงบอกที่ใดก็มักจะจดจำ มาร้องเสมอ จนในที่สุดเมื่อโตเป็นหนุ่มก็มีความสามารถทางกลอนเพลงบอกจนเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว

2.3 นายซุ่ม

เกิดเมื่อปีใด เป็นลูกหลานของใคร และได้รับการศึกษาที่ได้ไม่ปรากฏแน่ชัด ทราบแต่ว่าเป็นคนพิการ หักอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ วัดเพชรจริก เป็นนักเล่นเพลงบอกรุ่นเดียวกับ นายปรีชาควาย ขุนประดิษฐ์ และขุนชำนาญคดี (บ้าน) มีความสามารถทางกลอนเพลงบอกจนเป็นที่นิยมชมชอบของผู้สนใจเพลงบอกโดยทั่วไป

2.4 ขุนประดิษฐ์

มีชื่อจริงว่าอย่างไรเกิดเมื่อปีใดและเป็นลูกหลานของใครไม่ปรากฏแน่ชัด ทราบแต่ว่า เป็นชาวข้างวัดพระนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากจะมีความสามารถทางกลอนเพลงบอกแล้ว ยังเก่งในทางกลอนหนังตะลุง กลอนโนราและคำตัก อีกด้วย รัชการในตำแหน่งอะไรไม่มีใครทราบแน่ชัด นิศัยชอบสนุกไปกษา ชอบเล่นการพนัน ดื่มเหล้า สูบฝิ่นเป็นประจำ ลูกเมียจะมีหรือไม่มีไม่มีใครทราบแน่ชัดและบ้านปลายของชีวิตเป็นอย่างไรก็ไม่มีรายละเอียดเช่นกัน คงจะเป็นเพลงบอกที่มีชื่อเสียงมากในยุคนั้น ในบทไหว้ครูของ นายเนตร ชลารัตน์ นักเล่นเพลงบอกรุ่นเก่ามักจะกล่าวถึงท่านผู้นี้เสมอ และขุนประดิษฐ์คนนี้เองที่นายปรีชาควายได้กล่าวเป็นบทเพลงบอกคำหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวบางอย่างไว้

2.5 ขุนชำนาญคดี

ขุนชำนาญคดี หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า ขุนชำนาญ มีชื่อจริงว่าบ้าน มีอายุน้อยกว่าขุนประดิษฐ์เล็กน้อย เกิดเมื่อปีใดและเป็นลูกหลานใครไม่ปรากฏแน่ชัด ทราบแต่ว่าเป็นชาวตลาดท่าม้า อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่นเดียวกับขุนประดิษฐ์สนิทสนมกับขุนประดิษฐ์และท่านเจ้าคุณวัดท่าโพธิ์ (ม่วง) มาก เมื่อแต่งเพลงบอกขึ้นมามักจะนำไปให้ท่าน

เจ้าคุณตรวจแก้เสมอและมักจะเล่นเพลงบอกคู่กับขุนประดิษฐ์เสมอ เดิมทำงานเป็นเสมียนศาล ต่อมาสอบวิชากฎหมายได้จึงได้รับการแต่งตั้งให้ไปเป็นผู้พิพากษาที่เมืองปัตตานีเสียหลายปี เมื่อออกจากราชการแล้วได้ยึดอาชีพทนายความอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นายเนตร ชลารัตน์ มักจะกล่าวถึงท่านผู้นี้ในบทไหว้ครูเช่นเดียวกับขุนประดิษฐ์ บั้นปลายของชีวิตจะเป็นอย่างไรไม่มีใครทราบแน่ชัด

2.6 นายคงผอม

มีชื่อจริงคือ นายคง ส่วนคำว่า ผอม เป็นคำเติมเข้ามาเพื่อบอกลักษณะคือ มีรูปร่างผ่ายผอมกว่าคนธรรมดาตนเอง เกิดเมื่อปีใด เป็นลูกของใครไม่ปรากฏแน่ชัด เล่าสืบต่อกันมาว่าน่าจะเป็นชาวอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และคงจะมีฐานะยากจนมาก เพราะไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนหนังสือเหมือนกับเด็กอื่น ๆ แม้จะไม่ได้รู้หนังสือแต่ก็สามารถว่ากลอนเพลงบอกได้ดีคนหนึ่งในยุคหนึ่ง ได้ท่องเทียวว่าเพลงบอกในท้องที่อำเภอลานสกาจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป โดยเฉพาะในระยะเวลาสงครามเดือน 5

นายคงผอม เป็นเพลงบอกรุ่นเก่า ซึ่งเป็นสมัยเดียวกับนายปรีชาควายคือ คงจะเกิดในสมัยรัชกาลที่ 4 และเป็นเพลงบอกมีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นนักเล่นเพลงบอกที่กล่าวขมสิ่งต่าง ๆ ได้เก่งมากคือ ใช้คำสั้น ๆ แต่กินความครอบคลุมถึงเนื้อหาทั้งหมด

ไม่มีใครทราบว่านายคงผอมจะมีภรรยาหรือบุตรธิดาหรือไม่และถึงแก่กรรมไปเมื่อใดก็ไม่มีใครทราบอีกเช่นกัน

2.7 นายเอี่ยมและนายศรีนุ่น

เป็นนักเล่นเพลงบอกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีชีวิตอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5-6 ทั้งสองคนเป็นชาวบ้านวัดวังหงส์ ตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ขอบไปว่าเพลงบอกคู่กันเสมอ โดยเฉพาะในงานสงกรานต์ถ้าพบนายเอี่ยมที่ใดก็จะพบนายศรีนุ่นที่นั่น

นายเอี่ยมและนายศรีนุ่น เกิดเมื่อไร ได้รับการศึกษาที่ใด เพียงใด ไม่มีใครทราบแน่ชัด สำหรับนายเอี่ยมเป็นนักเล่นเพลงบอกที่มีรูปงาม เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน น้ำเสียงหวานไพเราะ ไปว่าเพลงบอกที่ใด มักจะมีสาว ๆ ขอบอกขอบใจมาฟังกันมากมายเสมอ นายเอี่ยมมีภรรยา 2 คน แต่จะมีบุตรสืบตระกูลต่อมาหรือไม่นั้นไม่ทราบรายละเอียดที่แน่ชัด บั้นปลายชีวิตของนักเล่นเพลงบอกทั้ง 2 คน จะเป็นอย่างไรก็ไม่มีใครทราบ

2.8 นายสุขปราชญ์

นายสุขปราชญ์มีชื่อจริงว่า นายสุช สุชรินทร์ เกิดเมื่อปีใดไม่ปรากฏ ตามคำบอกเล่าของนายเนตร ชลรัตน์ บอกว่านายสุขปราชญ์มีอายุมากกว่าท่านประมาณ 40 ปีเศษ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็คงจะเกิดในสมัยรัชกาลที่ 4 ท่านผู้นี้เกิดที่บ้านมะขามชุม ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สาเหตุที่ได้ชื่อว่า สุขปราชญ์ ก็เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้และปฏิภาณในทางเพลงบอก คำดัก กลอนแปดบท กลอนหนึ่ง กลอนโนรา อย่างหาตัวจับยากนั่นเอง ชีวิตวัยเด็กเป็นอย่างไร ได้รับการศึกษาที่ไหน ไม่มีใครทราบแน่ชัด แต่ท่านจะต้องเป็นเพลงบอกที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากในสมัยรัชกาลที่ 5 อย่างแน่นอน

นอกจากมีความสามารถในกระบวนกลอนต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว นายสุขปราชญ์ยังสามารถเทศน์มหาชาติได้คล่องแคล่วและจดจำได้หมดทั้ง 13 กัณฑ์ตั้งแต่ยังเป็นหนุ่ม จึงน่าจะได้รับการศึกษาจากสำนักที่มีชื่อเสียงแห่งใดแห่งหนึ่งในเมืองนครศรีธรรมราชอย่างแน่นอน ทั้งนี้เพราะในสมัยนั้นในเมืองนครศรีธรรมราชมีวัดเป็นแหล่งศึกษาเล่าเรียนอยู่อย่างมากมาย

2.9 นายท่อม

นายท่อมเกิดเมื่อปีใดไม่ปรากฏแน่ชัดทราบแต่ชื่อมารดาคือ ลูกหนู มารดาเคยเป็นคนรับใช้ในจวนของเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม) ถิ่นที่เกิดคือ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ชีวิตในวัยเด็ก การศึกษาเล่าเรียน ชีวิตครอบครัว การประกอบอาชีพ ไม่มีใครทราบรายละเอียดมากนัก บ้านปลายของชีวิตไปถึงแก่กรรมที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นอกจากมีความสามารถทางกลอนเพลงบอกแล้ว ยังเก่งทางกลอนคำดัก กลอนหนึ่ง กลอนโนรา และเทศน์มหาชาติเก่งอีกด้วย มีชีวิตอยู่ในสมัยเดียวกับสุขปราชญ์ นักเล่นเพลงบอกที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งซึ่งได้กล่าวไปแล้ว

2.10 นายรอดหลอ

ชื่อจริงว่า นายรอด ส่วนคำว่า “หลอ” เป็นคำที่เสริมเข้ามาเพื่อยกย่องว่าเป็นผู้มีปฏิภาณเพลงบอกยอดเยี่ยม ใครจะถามสิ่งใดก็ได้ตอบได้อย่างไม่จนปัญญาแม้บางครั้งจะติดขัดแต่ก็ใช้ปฏิภาณแหวกวงล้อมออกไปได้เสมอ แม้จะไปใน้ำซุ่น ๆ ในบางครั้ง

นายรอดหลอ มีอายุมากกว่านายปานบอดประมาณ 30 ปี ปีเกิดของนายรอดหลอก็ควรจะราว พ.ศ. 2400 เศษ ๆ เป็นชาวบ้านบางตำเสก อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช บิดามารดา พี่น้อง ตลอดจนการศึกษาเล่าเรียนไม่มีใครทราบแน่ชัด นอกจากจะเที่ยวตระเวนว่าเพลงบอกแล้ว นายรอดยังมีอาชีพค้ำน้ำผึ้ง

2.11 นายรุ่ง

นายรุ่งหรือเพลงบอกรุ่งเป็นนักเล่นเพลงบอกรุ่นเก่า มีอายุกว่าเพลงบอกเนตรชลารัตน์ประมาณ 20 ปีเศษ ถ้าจะประมาณปี พ.ศ. ที่เกิดก็คงราว ๆ พ.ศ. 2410 กว่า ๆ เกิดที่ใด พ่อแม่ชื่ออย่างไร มีพี่น้องกี่คนและได้รับการศึกษาเบื้องต้นที่ใดนั้นไม่มีรายละเอียดแน่ชัด ทราบจากบทกลอนเพลงบอกของเขาเองที่ได้ตอบกับนายเนตร ชลารัตน์ ว่า เดิมอยู่ที่บางนายพร ตรงกับบ้านทอนช้าง ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านหนานนาคและภรรยา 2 คน ภรรยาหลวงชื่อว่า สัมทับ หลังจากนั้นได้ย้ายไปอยู่ที่คลองขุดกับภรณาน้อยชื่อเนื่อง และประกอบอาชีพขายยาแผนโบราณที่นั่น

2.12 พระครูวินัยธร (ชู ชูรัตน์)

พระครูวินัยธร เดิมชื่อ นายชู ชูรัตน์ มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับขุนอากาศคดี (กลอน มัลลิกะมาส) เกิดประมาณ พ.ศ. 2431-2435 เกิดที่ไหน บิดามารดาชื่ออะไร มีญาติพี่น้องกี่คน และได้รับการศึกษาเบื้องต้นที่ใดไม่ทราบแน่ชัด แต่ต่อมาได้อุปสมบทที่วัดพระนครและในภายหลังย้ายไปอยู่ที่วัดชลเจนียน

พระครูวินัยธร (ชู ชูรัตน์) มีความสามารถในการประพันธ์ เกือบทุกอย่างและมีปากกาเทศน์ปฏิภาณก็หาตัวจับยาก การใช้ปฏิภาณโวหารโดยเฉพาะกลอนเพลงบอกเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีฝีปากคมคาย การใช้ศัพท์สำนวนเปรียบเทียบกับกลิ้งซิ้ง และมีความรู้กว้างขวาง เนื่องจากเป็นผู้ที่สนใจศึกษาและใฝ่รู้อยู่เสมอ มรณภาพเมื่อใดและที่ใดไม่มีใครทราบแน่ชัด

2.13 นายปานบอด

เพลงบอกปานบอดมีชื่อจริงว่านายปาน ชี้อ้าง เกิดเมื่อวันที่ 7 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2433 (ปีจอ) ที่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นบุตรคนที่ 7 ในจำนวน 9 คนของนายคงและนางคล้าย ชี้อ้าง บิดาและมารดามีอาชีพทำนา

เนื่องจากนายปานตาบอดมาแต่กำเนิด จึงไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนหนังสือตามโรงเรียนเหมือนเด็กทั่วไป แต่มีความสนใจศึกษาเล่าเรียนมาตั้งแต่เด็ก ประกอบกับมีความเฉลียวฉลาด จึงสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้ยินได้ฟังจากคนทั่วไปได้มากมายและเมื่อมีเวลารว่างมักจะให้เพื่อน ๆ อ่านหนังสือให้ฟังอยู่เสมอ

นายปานมีความสนใจทางภาพกอลอนมาตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะกอลอนเพลงบอกและกอลอนหนังตะลุง สามารถว่ากอลอนต้นได้อย่างคล่องแคล่วมาตั้งแต่อายุ 9 ขวบ เป็นที่รู้จักและนิยมชมชอบของชาวบ้านทั่วไปในสมัยนั้นชาวบ้านบางคนมีความเมตตาสงสารก็ให้ว่ากอลอนต้นให้ฟังแล้วให้รางวัลเป็นเงินบ้าง เป็นสิ่งของบ้างแก่นายปานอยู่บ่อย ๆ นายปานเริ่มหัดว่ากอลอนเพลงบอกอย่างจริงจังกับเพลงบอกเดชใกล้บ้านนั่นเอง ฝึกหัดอยู่ 1 ปี ก็สามารถว่าเพลงบอกได้เก่งพอตัว เทียบว่าขอเงินชาวบ้านและว่าในงานวัดอยู่เสมอ

เมื่ออายุได้ 14 ปี นายปานมีความต้องการจะหัดหนังตะลุง ได้พยายามสืบหาอาจารย์หนังตะลุงที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ในที่สุดก็ตกลงไปฝึกฝนกับนายหนังปาน บ้านท้ายเนิน อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จนมีความชำนาญ แต่จะออกจากโรงมาแสดงหนังตะลุงตั้งแต่นั้นอายุเท่าใดนั้นไม่ทราบแน่ชัด นายปานได้ยึดอาชีพแสดงหนังตะลุงควบคู่กับการเล่นเพลงบอกมาจนเกือบตลอดชีวิต ว่ากันว่าอาชีพการแสดงหนังตะลุงของนายปานแม้จะรุ่งโรจน์สักเพียงใด แต่สู้ความรุ่งโรจน์และความมีชื่อเสียงในทางกอลอนเพลงบอกไม่ได้

2.14 เนตร ชลารัตน์

นายเนตร ชลารัตน์ เกิดเมื่อวันที่วันจันทร์ เดือนอ้าย ปีวอก ตรงกับปี พ.ศ. 2438 ที่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลอินคีรี อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บิดาชื่อนายโต มารดาชื่อนางนุ้ม ชลารัตน์ ปู่ชื่อขุนวิจารณ์ฯ ย่าชื่อนางคุ้ม เป็นชาวบ้านประตูลีได้ ในตัวเมืองนครศรีธรรมราช ตาชื่อนายมี และยายชื่อนางเปิด อยู่ที่ตำบลอินคีรี

นายเนตร ชลารัตน์ ได้ชื่อว่าเป็นนักเล่นเพลงบอกที่มีอาวูรครบเครื่องคือ ขับร้องเพลงบอกอย่างมีแบบฉบับ การเลือกสรรคำมาใช้ ศัพท์สำนวนโวหารมีความหมายเพลงบอกก็มีความหนักแน่นมั่นใจ จึงสามารถว่าเพลงบอกได้ถูกอกถูกใจคนฟังทั่วไป ว่ากันว่าเมื่อเพลงบอกเนตรเหยียบบทเพลงบอกขึ้นมา มักสะกดผู้ฟังให้ตั้งอกตั้งใจฟังเสมอ

2.15 สร้อย เสียงเสนาะ

เพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ มีชื่อจริงว่า นายสร้อย ดำแจ่ม เป็นชาวตำบลเชียรเขา อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียนจบระดับชั้นมัธยมปีที่ 3

สร้อย เสียงเสนาะ ขึ้นชอบการเล่นเพลงบอกมาตั้งแต่เด็กโดยเฉพาะเพลงบอกป่าน จึงได้ฝึกหัดเล่นเพลงบอกตั้งแต่วัยเยาว์ โดยเลียนแบบเพลงบอกป่าน และหมั่นศึกษาหาความรู้จากนักเพลงบอก เช่น เพลงบอกป่าน เพลงบอกเนตร ชลารัตน์

เพลงบอกสร้อยเคยได้รับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมเมื่อปี พ.ศ.2534 เพลงบอกสร้อยมีความสามารถในการกลอนได้อย่างไพเราะโดยยึดแบบอย่างจากเพลงบอกรุ่นครู และยังได้ถ่ายทอดให้กับเพลงบอกรุ่นหลังอีกมากมาย เช่น เพลงบอกสมจิตร เสียงเสนาะ ระเบียบ คงเล็ก แผง เสียงเสนาะ ประภา น้อย เสียงเสนาะ สุรินทร์ เสียงเสนาะ เป็นต้น

2.16 เฝียน เพชรคงทอง

เพลงบอกเฝียน เพชรคงทอง ชื่อจริงว่า นายเฝียน เพชรคงทอง สกุลเดิมเพชรคง เป็นชาวตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช การศึกษาพ้อ่านออกเขียนได้ มีอาชีพทำนา แต่ด้วยเป็นคนที่รักและชื่นชอบการร้องเพลงบอกมาตั้งแต่เด็ก จึงได้ฝึกฝนด้วยตนเอง ต่อมาได้สมัครเป็นศิษย์ของเพลงบอกป่าน และได้แต่งบทกลอนการประชันเพลงบอกระหว่างเพลงบอกป่านกับเพลงบอกรอดหลอ โดยใช้นามแฝงว่า "นายกตัญญู" นอกจากนั้นก็ได้รับรางวัลการประชันเพลงบอกในงานต่าง ๆ อีกหลายที่ จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและมีผู้รักการเล่นเพลงบอกมาขอเป็นลูกศิษย์หลายคน เช่น หับ หนูแบ เทียน สีด้า

ในปัจจุบันวงการเพลงบอกของนครศรีธรรมราชซบเซาลงไปมาก ผู้สนใจเพลงบอกมีอยู่เป็นส่วน้อย คือ เฉพาะในหมู่ของคนแก่คนเฒ่าและในสถานศึกษาบางแห่งเท่านั้น คนส่วนใหญ่ มักจะมองไปว่าเป็นสิ่งไม่ทันสมัย เมื่อเทียบกับเทคโนโลยีใหม่ที่หลั่งไหลเข้ามา อิทธิพลของกระแสวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามาทดแทน จึงเป็นที่น่าเชื่อว่าศิลปเพลงบอกคงจะต้องสูญหายและเหลือเพียงชื่อไปในที่สุด ถ้าไม่ได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู